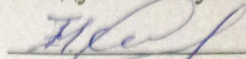

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

 Ніна РЖЕВСЬКА

« 15 » 06 2023р.

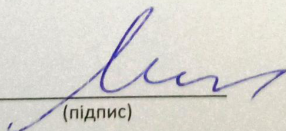
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

**Тема: «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ШВЕЙЦАРІЇ В СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ»**

Виконавець: студент 4 курсу, 408 групи, Сахокія Микита Дмитрович
(група, ПІБ)

Керівник: старший викладач МВіРС, Мендрін Олексій Вікторович
(науковий ступінь, вчене звання, ПІБ)

Нормоконтролер: _____

(підпис)

Олексій МЕНДРІН

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЙЦАРІЇ.....	5
1.1. Загальні принципи на яких ґрунтується зовнішня політика Швейцарії.....	5
1.2. Інститути та інституційні особливості, які обумовлюють поточний стан реалізації зовнішньої політики Швейцарії.....	9
1.3. Нормативно-правова база, яка визначає зовнішню політику Швейцарії.....	13
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЙЦАРІЇ.....	17
2.1. Західні демократії як об'єкт швейцарської зовнішньої політики.....	17
2.2. Взаємодія Швейцарії з Організацією Об'єднаних Націй (ООН).....	25
2.3. Роль Швейцарії в політиці добрих справ.....	31
РОЗДІЛ 3. УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКІ ВІДНОСИНИ.....	38
3.1. Українсько-швейцарська співпраця в політичній сфері.....	38
3.2. Відносини України і Швейцарії в області економіки і культури.....	43
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Швейцарія, одна з найрозвиненіших країн світу, є унікальним прикладом держави та втіленням типу політичної поведінки, що допускає опір євроінтеграції. Швейцарія є нейтральною країною і зберігає цей статус понад століття, перебуваючи у вигідному для себе становищі. Нейтралітет Швейцарії чинить опір євроінтеграційним поривам країни, а населення настільки міцно пов'язує майбутнє країни з нейтралітетом та незалежністю, що вперто голосує проти «походів в Європу». Саме тому, Швейцарія є надзвичайно цікавою країною для вивчення, а формування її зовнішньої політики під впливом принципів постійного нейтралітету по сьогоднішній день є об'єктом дискусій для науковців.

Політика нейтралітету робить значний внесок у глобальну безпеку та мир, так як це міжнародно визнана правова база та низка гарантій, які захищають країни від наслідків війни, агресії та територіальної експансії, в цей час Швейцарія, друга найстаріша постійно нейтральна країна у світі, отримала свій привілейований статус завдяки Віденському конгресу 1815 року, однак коріння цієї особливої домовленості сягає набагато давніших часів, коли навіть покровитель Співдружності Ніклаус Флюе вирішив не втручатися в справи інших.

Нейтральний статус Швейцарії ретельно досліджувався як вітчизняними так і зарубіжними вченими. Європейську зовнішню політику Швейцарії досліджували такі вітчизняні експерти, як Ю. Бараш, О. Капінус, Л. Чекаленко. Водночас зарубіжні дослідники, зокрема В. Пеншад, Г. Драгунов, М. Шендлер та Ю. Льофель, також зробили значний внесок у вивчення нейтралітету Швейцарії.

Тема взаємодії нейтральних і позаблокових європейських держав з міжнародними урядовими організаціями, включаючи ООН, ЄС, ОБСЄ та НАТО, була ретельно досліджена провідними західними та вітчизняними вченими [4]. Комплексний аналіз нейтралітету Швейцарії, як історичного, так

і сучасного, висвітлено в монографії під редакцією Х. Оянена, а також в інших роботах [28].

Українські науковці, а саме О. Іваницька, О. Єрдієва, С. Рудько, В. Печиборщ, активно досліджували зовнішню політику Швейцарії протягом її історії, приділяючи особливу увагу викликам і тонкощам збереження нейтральної позиції.

Метою роботи є комплексне, системне вивчення зовнішньої політики Швейцарії, дослідження напрямку та змісту швейцарського нейтралітету в контексті європейського виміру зовнішньої політики Конфедерації.

Виходячи з мети роботи, були встановлені наступні **завдання**:

- розглянути загальні принципи на яких ґрунтується зовнішня політика Швейцарії;
- визначити нормативно-правову базу, яка вирізняє зовнішню політику Швейцарії;
- охарактеризувати взаємодії Швейцарії з Організацією Об'єднаних Націй (ООН);
- західні демократії
- визначити роль політики добрих справ для Швейцарії;
- проаналізувати особливості українсько-швейцарських відносин.

Об'єктом дослідження є сучасна Швейцарська зовнішня політика.

Предметом дослідження є характер, трансформація та особливості трирівневої каскадної стратегії [41] реалізації зовнішньої політики Швейцарії, політики нейтралітету Швейцарії в рамках її зовнішньополітичної діяльності в Європі.

Методи дослідження. У процесі дослідження за допомогою порівняльного аналізу, що залучався для дослідження певних джерел задля створення чіткого бачення навколо теми дослідження, окреслено теоретичні основи формування принципу нейтралітету Швейцарської Конфедерації, також оцінено ступень реалізації принципу нейтралітету Швейцарської Конфедерації, зовнішньої політики в цілому; використані загальнонауковий

метод абстракції та узагальнення. Також, за допомогою проведеного контент аналізу були досягнуті певні висновки щодо використаного матеріалу, контент аналіз дозволив дійти певних висновків щодо українсько-швейцарських відносин, результати проведеного аналізу доступні в додатку В.

Окремі положення роботи пройшли **апробацію** на XVI міжнародній науково-технічній конференції «АВІА-2023» 18-20 квітня 2023 року [42] та на XIV міжнародній науково-практичній конференції «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі» (м. Київ, 11 травня 2023 р.) [43].

За структурою робота поділяється на вступ, три основні розділи, кожен з яких поділяється на підрозділи, висновки, список використаних джерел і додатки.

РОЗДІЛ 1

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЙЦАРІЇ

1.1. Загальні принципи на яких ґрунтується зовнішня політика Швейцарії

Можна відзначити дві постійні риси зовнішньої політики Швейцарії, які є частиною самооцінки зовнішньополітичних еліт і населення в цілому, а також сприйняття зовнішнього світу.

Перша очевидна особливість: статус Швейцарії як малої держави. Це стосується історії її утворення на об'єднанні трьох долин центральної Швейцарії проти графів Габсбургів. Відповідно до основоположного міфу, втіленого національним героєм Вільгельмом Теллем, основою Швейцарії була боротьба за автономію та свободу невеликої конфедерації проти набагато могутнішої окупаційної сили. Подібним чином, коли в 1848 році була утворена сучасна держава Швейцарія, цей новий республіканський уряд був оточений монархіями в стані конкуренції, які визначали політику Європи [25]. Таким чином, Швейцарія була маленькою державою, оточеною набагато більшими націями, чиє існування залежало від доброї волі цих сусідів. У результаті зовнішня політика Швейцарії прагнула забезпечити колективну оборону від можливих загарбників, водночас залишаючись нейтральною, щоб не провокувати своїх могутніх сусідів. Дві світові війни, до яких Швейцарія не була залучена, зміцнили уявлення про те, що Швейцарія, яка була меншою та менш потужною, ніж її сусіди, повинна утримуватися від конкуренції з великими державами, але приймати нішеву зовнішню політику, щоб зберегти свою незалежність.

Друга постійна риса зовнішньої політики Швейцарії – нейтралітет – загальновідома. Вона налічує кілька століть. Швейцарія використовувала нейтралітет у своїх зовнішніх відносинах після поразки в битві при Маріньяно в 1515 році і, зокрема, після Тридцятилітньої війни в XVII столітті, перш ніж

отримати міжнародне визнання як постійно нейтральна держава на Віденському конгресі в 1815 році. Таким чином, нейтралітет був закріплено як найважливіший інструмент швейцарської безпеки та зовнішньої політики. Історично нейтралітет служив двом основним цілям: у внутрішньому плані він перешкоджав Швейцарії, яка є багатомовною та багатоконфесійною країною, вступати в альянси, які розірвали б її суспільство на частини. На міжнародному рівні нейтралітет сигналізував великим державам, що територія Швейцарії не буде використовуватися їхніми ворогами, і тому він запобіг втягненню Швейцарії у війни. У сучасному світі його роль як постачальника ідентичності стала найважливішою функцією нейтралітету після закінчення Холодної війни». Дійсно, переважна більшість громадської думки Швейцарії продовжує вірити, що країна повинна проводити зовнішню політику, засновану на нейтралітеті.

Ідентичність малої держави та нейтралітет є відносно розпливчастими поняттями, оскільки вони не вказують на конкретні результати зовнішньої політики. Вони залишають багато простору для інтерпретації та переговорів між різними силами внутрішньої політики Швейцарії, і справді, політичні наслідки нейтралітету для зовнішньої політики були предметом великих дебатів. Однак вони функціонують як сировина, з якої виводяться національні рольові концепції. Таким чином з невеликого пакету державного нейтралітету Швейцарії випливають дві різні ролі: «ізолювати» та «посередника-інтегратора». Перше стосується наголосу на самозабезпеченні та мінімальному зовнішньому залученні через страх бути втягнутими в чужі конфлікти, тоді як останнє «вказує на сприйняття постійного завдання допомогти супротивникам примирити їхні розбіжності»

Зовнішня політика Швейцарії виконує обидві ролі: з одного боку, нейтралітет малих держав часто розглядається як рівнозначний ізоляціонізму. Наприклад, Швейцарія довгий час залишалася поза наднаціональними організаціями, такими як ЄС та ООН. З іншого боку, нейтралітет завжди мав ідеалістичний вимір. У цьому контексті можна визначити місіонерську думку,

яка змушує нейтральні держави пропонувати свої послуги в інтересах миру у всьому світі. Нейтральні політичні актори відчували потребу підкреслити свою власну роль у міжнародній системі, і з цією метою вони задумали свою політику як щось «вище», як ідеал справедливості». Яскравим прикладом є посилення на «гуманітарну традицію» Швейцарії, яка існує з моменту заснування федеральної держави в 1848 році.

Концепції ролей «ізолювати» та «посередник-інтегратор» завжди співіснували, оскільки вони пов'язані з різними політичними угрупованнями в Швейцарії, навіть якщо одна концепція ролі зазвичай переважала над іншою протягом певних періодів історії. Зусилля сприяти миру є природним продовженням більш активної ролі «посередника-інтегратора». Однак, як буде показано в наступному розділі, ці дії тривали протягом більш ізоляціоністських періодів, оскільки вони дозволили Швейцарії довести свою корисність проти великих держав.

Зв'язок між концепцією національної ролі та політикою миру очевидний і в інших малих державах. Самобачення Норвегії як «нації миру» перетворилося на активну політику сприяння миру у світі з 1920-х років. Подібним чином, історичний досвід колоніалізму Ірландії формує ідейне тло, на якому розвивалася мирна політика країни в останні роки. Таким чином, як Норвегія, так і Ірландія є прикладами зв'язку між сприянням миру та національною ідентичністю, породжуючи історично вкорінену мирну політику.

Зовнішня політика Швейцарії керується низкою принципів, які протягом багатьох років формували її підхід до міжнародних відносин. Ці принципи відображають відданість Швейцарії нейтралітету, міжнародному співробітництву та просуванню миру та гуманітарних цінностей. Ключові принципи зовнішньої політики Швейцарії:

Нейтралітет: Швейцарія має давні традиції нейтралітету, що означає, що вона не приймає жодної сторони у збройних конфліктах і не вступає у військові союзи. Цей принцип нейтралітету закріплено в Конституції

Швейцарії [35] і протягом століть був основним аспектом зовнішньої політики Швейцарії. Швейцарія прагне зберігати свою незалежність і неупередженість у міжнародних справах.

Суверенітет: Швейцарія високо цінує національний суверенітет і поважає суверенітет інших націй. Вона вірить у важливість самовизначення для всіх країн і підтримує принцип невтручання у внутрішні справи інших держав.

Міжнародне співробітництво: Швейцарія бере активну участь у міжнародних організаціях і прагне зробити свій внесок у глобальний мир, безпеку та розвиток через дипломатичну співпрацю та співпрацю. Вона є членом різних міжнародних організацій, включаючи ООН, Світову організацію торгівлі та Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Гуманітарні традиції: Швейцарія має сильні гуманітарні традиції та прагне просувати гуманітарні цінності в усьому світі. Вона відіграла значну роль у наданні гуманітарної допомоги, посередництві в конфліктах, просуванні прав людини та міжнародного права. Швейцарія є домом для кількох міжнародних гуманітарних організацій, у тому числі Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ).

Посередництво та дипломатія: Швейцарія зарекомендувала себе як нейтральний та надійний посередник у міжнародних конфліктах. Вона активно бере участь у дипломатичних зусиллях із запобігання та вирішення конфліктів шляхом діалогу, переговорів та посередництва. Швейцарська дипломатія має на меті сприяти діалогу, взаєморозумінню та мирному вирішенню суперечок.

Роззброєння та контроль над озброєннями: Швейцарія докладас зусиль щодо роззброєння та контролю над озброєннями. Він виступає за нерозповсюдження зброї масового знищення та підтримує міжнародні договори та угоди, спрямовані на зменшення загрози ядерної, хімічної та біологічної зброї.

Економічна дипломатія: зовнішня політика Швейцарії також надає пріоритет економічній дипломатії, зосередженій на сприянні торгівлі, інвестиціям та економічному співробітництву. Швейцарія має сильну економіку та прагне розширювати свої економічні зв'язки з іншими країнами через двосторонні угоди, угоди про вільну торгівлю та міжнародні економічні організації.

Ці принципи сформували зовнішню політику Швейцарії та сприяли її репутації як нейтральної, миролюбної та гуманітарної країни. Однак важливо зазначити, що на зовнішню політику Швейцарії також впливають практичні міркування та зміна міжнародної динаміки.

1.2. Інститути та інституційні особливості, які обумовлюють поточний стан реалізації зовнішньої політики Швейцарії

Згідно з Конституцією Швейцарії [35], основними внутрішньодержавними органами зовнішніх відносин країни є парламент, уряд, президент, кантони. Їхні повноваження регулюються частиною II та III Конституції держави. Конституція Швейцарської Конфедерації (стаття 54 «Міжнародні відносини»):

1. Іноземні відносини підлягають веденню Конфедерації.
2. Конфедерація забезпечує незалежність та добробут Швейцарії; сприяє зниженню потреби та бідності у світі, дотриманню прав людини та заохоченню демократії, мирному співіснуванню народів, а також збереженню природних ресурсів.
3. Вона визнає повноваження кантонів та захищає їхні інтереси.

Реалізація цих положень Конституції покладено на парламент, державу і кантони.

Вища законодавча влада Швейцарії зі збереженням прав народу та кантонів реалізується Федеральною асамблеєю, що складається з двох палат: Національної ради та Ради кантонів. Національну раду становлять двісті

народних представників, які обираються на чотири роки. Рада кантонів складається з сорока шести осіб, по два представники від кожного кантону або по одному представнику від кожного півкантону.

Національна рада та Рада кантонів приймають рішення з усіх проблем, які Конституція відносить до ведення Конфедерації і які не належать до повноважень іншого рівня федеральної влади.

Федеральна асамблея видає закони, у тому числі й міжнародні відносини, які можуть бути прийняті лише за згодою обох порад. До них належать закони, які стосуються укладання міжнародних договорів. Тільки за згодою обох палат можуть бути укладені міжнародні договори, які мають невизначений термін дії та не підлягають денонсації; договори про вступ до міжнародної організації; договори, що призводять до багатосторонньої уніфікації державного права. Більше того, такі міжнародні договори можуть бути запропоновані для укладання або відхилення, якщо цього вимагатимуть 50 тисяч громадян, які мають право голосу, або вісім кантонів. За згодою обох палат ці положення застосовуються і до інших міжнародних договорів. У Швейцарській Конфедерації, з її міжнародного нейтралітету, не дозволяється укладати військові договори.

До компетенції Федеральної асамблеї у сфері міжнародних відносин входять також такі питання, як заснування постійних федеральних посад у сфері здійснення зовнішньої політики; укладання спілок та договорів із зарубіжними країнами; затвердження угод регіонів із зарубіжними державами у тому випадку, якщо Федеральна рада або один із регіонів заявить про незгоду.

Федеральна асамблея відповідає за зовнішню безпеку країни, забезпечує заходи щодо збереження незалежності та нейтралітету. Тільки Федеральна асамблея може оголошувати війну і укладати мир, тільки вона уповноважена керувати армією Швейцарії, вирішувати суперечки про компетенції між федеральною владою. Парламент визначає щорічний бюджет країни, у тому числі у сфері зовнішньої політики та міжнародної діяльності.

За парламентом країни закріплено контролюючу та координуючу функції. У Конституції [35] 1999 р. закріплюється обов'язок парламенту здійснювати перевірку ефективності діяльності державних структур, зокрема у сфері міжнародних відносин. Відповідно до п. 3 ст. 26 Закону Швейцарії про Федеральну асамблею від 13 грудня 2002 р., результативність відноситься до найважливіших критеріїв оцінки при реалізації парламентом вищих наглядових функцій. Відповідно до ст. 27 зазначеного закону, парламент може вимагати від уряду здійснення перевірки результативності, у тому числі й у галузі міжнародних відносин, він також може здійснювати моніторинг проведених за дорученням уряду оцінок законодавства. Крім того, відповідно до п. 1 ст. 44 Закону про Федеральну асамблею, постійні комітети Федеральної асамблеї, відповідальні за розроблення проектів законів, зобов'язані брати до уваги результати заходів щодо контролю ефективності законодавства. Президії парламентських комітетів та наглядових комісій повинні проводити координацію діяльності в галузі оцінки державних заходів.

Значним допоміжним органом парламенту при здійсненні контролю ефективності є Служба парламентського адміністративного контролю. Ще важливішу роль відіграє Федеральний фінансовий контроль, який здійснює підтримку парламенту та уряду при реалізації ними своїх фінансових та наглядових функцій, у тому числі й у сфері міжнародної діяльності.

Цей орган є контрольно-рахунковою палатою Швейцарії та здійснює контроль не лише за обґрунтованістю та законністю державних заходів, але також і за їх економічною доцільністю. У цих рамках, згідно з п. 2 ст. 5 Закону про Федеральний фінансовий контроль від 28 червня 1967 р., палата визначає, чи було досягнуто бажаного результату фінансових витрат, зокрема й у сфері міжнародних відносин.

Контроль законодавства не обмежується перевіркою результативності. Він також передбачає прогноз ефективності. Пункт 2 ст. 141 Закону Швейцарії про Федеральну асамблею говорить, що у своїх висновках щодо проектів законів уряд повинен висловлювати свою думку щодо доцільності та

очікуваних наслідків від запропонованих заходів, у тому числі й у сфері міжнародних відносин.

Органом вищої виконавчої влади у Швейцарській Конфедерації є Федеральна рада (ст. 174 Конституції 2; ч. 1 ст. 1 Закону Швейцарії про організацію управління та адміністрації [35]), що складається з семи членів. Їхня кількість не змінюється з 1848 р.

Федеральна рада у сфері міжнародних відносин розглядає договори кантонів із зарубіжними країнами та затверджує їх. Рада є відповідальною за забезпечення зовнішньополітичних інтересів Конфедерації, зокрема за її міжнародні відносини. На нього покладаються повноваження щодо зовнішніх зносин, забезпечення міжнародної безпеки Швейцарії, підтримання її незалежності та дотримання нейтралітету. У особливих випадках і коли Федеральна асамблея не засідає, Федеральна рада має право закликати на військову службу необхідну кількість осіб і управляти збройними силами за умови негайного скликання палат Федеральної асамблеї, якщо кількість покликаних до військ перевищує дві тисячі осіб або якщо вони залишаються під рушницею понад три тижні. Він відповідальний за постановку та вирішення військових питань на рівні конфедерації, представляє доповідь Федеральній асамблеї про її внутрішньополітичне та міжнародне становище, пропонує заходи, які він вважає за доцільне вжити в цій ситуації.

Отже, зовнішня політика Швейцарії базується на низці нормативних актів та документів, що сприяють її стратегічним цілям, принципам та методам дій на міжнародній арені. Деякі з найбільш важливих та характерних документів, що застосовуються: Конституція Швейцарії, як федеральний закон, який визначає основи політичної системи Швейцарії та встановлює правову основу зовнішньої політики країни; закон про зовнішню політику Швейцарії; повідомлення про зовнішню політику; зовнішньополітична доповідь, як ключовий елемент зовнішньої політики Швейцарії, що встановлює правила, які регулюють поведінку нейтральної держави під час війн. Ці документи та нормативно-правові акти становлять основу зовнішньої

політики Швейцарії, включаючи в себе принципи нейтралітету, незалежності, поваги до прав людини та права, а також стратегічні цілі та методи дій на міжнародній арені. На підставі статті 5 Конституції [35] у Швейцарії діють незмінні принципи «правомірної держави»: «Основною та межею державних дій» є належна і неминуча ідея права і правомірного закону і тому дії приватних осіб і державних органів влади повинні відбуватися сумлінно, правомірно, відповідно до та пропорційно загально визнаним міжнародно-правовим цінностям, цілям, принципам, міждержавним договорам та угодам. Як за Конституцією, так і за способом життя сучасна Швейцарія є правомірною, багатонаціональною та соціально відповідальною державою.

1.3. Нормативно-правова база, яка вирізняє зовнішню політику Швейцарії

Зовнішня політика Швейцарії базується на низці нормативних актів та документів, що визначають її стратегічні цілі, принципи та методи дій на міжнародній арені. Деякі з найбільш важливих та характерних документів, що визначають нормативно-правову базу зовнішньої політики Швейцарії, включають:

Конституція Швейцарії - федеральний закон, який визначає основи політичної системи Швейцарії та встановлює правову основу зовнішньої політики України країни [35].

Закон про зовнішню політику Швейцарії - це федеральний закон, який встановлює цілі, принципи та методи дій зовнішньої політики Швейцарії.

Повідомлення про зовнішню політику - це річний документ, що містить стратегічні цілі та пріоритети зовнішньої політики Швейцарії, а також дії, спрямовані на досягнення цих цілей.

Зовнішньополітична доповідь – це документ, який містить опис дій та досягнень зовнішньої політики Швейцарії за попередній рік та висуває стратегічні цілі та пріоритети на наступний рік.

Бернська конвенція - це домовленість між державами про нейтралітет, укладена в Берні 1874 року. Вона є ключовим елементом зовнішньої політики Швейцарії та встановлює правила, що регулюють поведінку нейтральних держав під час війни.

Міжнародне право - Швейцарія є активним учасником міжнародного права і прагне дотримуватися міжнародних норм та конвенцій у своїй зовнішній політиці.

Ці документи та нормативно-правові акти визначають основи зовнішньої політики Швейцарії, включаючи її принципи нейтралітету, незалежності, поваги до прав людини та правової держави, а також її стратегічні цілі та методи дій у міжнародній арені.

У положеннях Преамбули Конституції Швейцарії законодавчо встановлюється довготривала та щоденна конституційна мета правомірного та доцільного, поступового та постійного оновлення Союзу, зміцнення свободи та демократії, незалежності та миру в дусі солідарності та відкритості світу, прояви взаємного обліку та пошани різноманіття в єдності, усвідомлення спільних досягнень та відповідальності перед майбутніми поколіннями, прояви впевненості в тому, що істинно вільна лише та людина, яка гідна і відповідь здійсненню [35]. Він використовує свою особисту свободу в ім'я Бога і на благо своїх ближніх, свого народу та людства в цілому.

Далі в Преамбулі Конституції виражається розумна впевненість і випробувана життям переконаність у тому, що справжня міць, сила і добробут будь-якого народу та політично організованого суспільства має вимірюватися благом його слабких членів (звідси і традиційне гасло швейцарського народу «всі за всіх, всі за одного»), а не в мірному матеріальному багатстві і ганебній розкоші нікчемної купки раптово розбагатілих «халіфів на годину», які опинилися на верхівках публічної влади і опікуються вузьким колом сімейних, племінних або родових спільнот, які протиправно пригнічують свої великі чи малі народи.

Як за Конституцією, так і за життя сучасна Швейцарія є правомірною, багатонаціональною та соціально відповідальною державою. У початкових статтях «Швейцарська Конфедерація» частини I «Загальні положення» Конституції встановлюється, що швейцарський народ та 26 його самостійних кантонів добровільно утворюють Швейцарську Конфедерацію, яка зобов'язана захищати свободу та права народу, охороняти незалежність та безпеку країни; ... сприяти спільному добробуту, сталому розвитку, внутрішній згуртованості та культурному різноманіттю країни; дбати про якомога більшу рівність можливостей для швейцарських громадян та громадян; виступати за довгострокове збереження богоданних та природних основ життя, за мирний, правомірний та справедливий міжнародний порядок.

Статті 33, 34 та 35 Конституції Швейцарії законодавчо встановлюють першочергову відповідальність та обов'язок держави чути та відповідально прислухатися до зауважень, прохань та побажань своїх громадян, а також гарантують їхнє «вільне волевиявлення та реальне («нефальсифіковане») голосування», при цьому кожна особа має право звертатися до органів публічної влади на всіх рівнях з проханнями (петиціями) без побоювання щодо виникнення для неї будь-яких проблем, переслідувань чи утисків, а відповідні посадові особи повинні приймати такі петиції до відомості та зобов'язані розумно і в міру своїх можливостей та повноважень сприяти їм [35].

Стаття 36 Конституції вимагає, щоб будь-які обмеження основних прав і свобод людини були правомірними, доцільними та мали свою законну підставу та форму. При цьому всі необхідні значні обмеження мають бути передбачені у самому парламентському законі, а не у різних підзаконних актах виконавчих чи судових органів. Винятками із цього правила можуть бути лише особливі випадки серйозної, безпосередньої та іншим чином невідвортної суспільної небезпеки, а також випадки обґрунтованого захисту публічних чи приватних інтересів та основних прав третіх осіб. Будь-які законодавчі обмеження основних, недоторканих та невід'ємних прав людини мають бути пропорційними зазначеним необхідним та правомірним цілям.

Стаття 146 Конституції встановлює повну відповідальність держави за шкоду, протиправно заподіяну її органами та посадовими особами при здійсненні ними своїх офіційних функцій та діяльності.

На підставі статті 5 Конституції у Швейцарії діють незмінні принципи правової, ще точніше, «правомірної держави»: «Основою та межею державних дій» є належна і неминуща ідея права і правомірного закону і тому дії приватних осіб і державних органів влади повинні здійснюватися сумлінно, правомірно, згідно та пропорційно загально визнаним міжнародно- правовим цінностям, цілям, принципам, міждержавним договорам та угодам.

Примітно те, що частина 3 статті 72 Конституції Швейцарії забороняє будівництво мусульманських мечетей на всій території країни, населення якої становить близько 8 млн осіб і складається з 41% протестантів, 35% католиків та 24% інших християнських та інших релігійних вірувань, конфесій та конгрегацій [35].

Отже, ідентичність малої держави і нейтралітету можуть мати різні інтерпретації та виконувати різні ролі в зовнішній політиці Швейцарії. З одного боку, нейтралітет часто сприймається як ізоляціонізм, оскільки Швейцарія довго залишалася поза міжнародними організаціями. З іншого боку, нейтралітет має ідеалістичний аспект, який включає прагнення до миру і можливість пропонувати послуги в інтересах світового порядку. Ролі "ізольованого" та "посередника-інтегратора" співіснують і взаємодіють між собою в залежності від політичних угруповань в Швейцарії. Сприяння миру є продовженням ролі "посередник-інтегратора". Ці дії, хоч і здійснювалися в періоди ізоляціонізму, дозволяли Швейцарії продемонструвати свою корисність перед великими державами. Загалом ідентичність малої держави і нейтралітету формують зовнішню політику Швейцарії, але їх конкретні політичні наслідки можуть залежати від переговорів та інтерпретацій між внутрішніми силами країни.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЙЦАРІЇ

2.1. Західні демократії як об'єкт швейцарської зовнішньої політики

Швейцарія є єдиною європейською країною, яка досягла національного нейтралітету, як це передбачено Віденським конгресом та його парламентом Швейцарії. Їхня політика постійного нейтралітету є унікальною в Європі. Хоча багато європейських країн віддані цьому процесу, Швейцарія залишається країною, яка найбільше віддана цій справі [3].

Незважаючи на свій невеликий розмір, цій країні, що не має виходу до моря, не вистачає внутрішніх запасів природних ресурсів, і тому вона значною мірою залежить від зовнішньої торгівлі. Для такої країни може здатися логічним прагнути до економічної інтеграції з рештою Європи [9]. Однак значна частина швейцарських виборців рішуче виступає проти вступу до ЄС, побоюючись, що такий акт загрожуватиме інтеграції їхньої багатоетнічної федерації.

Позиція нейтралітету Швейцарії є політичним інструментом, який використовується для захисту своєї автономії та самоврядування, категорично відмовляючись приєднатися до військових пактів і союзів. Барометр занепокоєння Credit Suisse за 2020 рік показав, що більшість громадян Швейцарії рішуче підтримують цей вибір, причому 78% заявили, що вони пишаються нейтралітетом нації. Крім того, 83% і 85% респондентів висловили гордість за політичну стабільність країни та Федеральну конституцію відповідно [4]. Ця широка підтримка підкреслює позицію Швейцарії серед найстабільніших країн Європи, а її внутрішня та зовнішня політика резонує з її громадянами. Тим не менш, хвиля сучасних викликів, які загрожують її безпеці та суверенітету, вимагає переоцінки, враховуючи регіональну та міжнародну інтеграцію, що розгортається в Європі.

Відносини Швейцарії з Європейським Союзом (ЄС) були сформовані її відданістю нейтралітету, що є визначальним аспектом її національної ідентичності протягом століть. Хоча ЄС є найважливішим партнером Швейцарії, його політика нейтралітету викликала критику з боку європейських політичних кіл, які вважають її застарілою. Незважаючи на тиск відмовитися від нейтралітету та приєднатися до ЄС, Швейцарія залишається непохитною у своїх зобов'язаннях, побоюючись втрати ідентичності. Цікаво, що п'ять інших нейтральних країн, включаючи Фінляндію, Мальту, Австрію, Швецію та Ірландію, приєдналися до ЄС шляхом дебатів. У той час як одні надають пріоритет перевагам членства, іншим вдається збалансувати нейтралітет і приналежність до ЄС. Багато з цих країн продовжують обговорювати нейтралітет і відносини з ЄС, особливо в контексті зміцнення Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Політика нейтралітету історично закріпила ключовий принцип – заборону вступати у військові союзи та проводити політику, яка може призвести до ворожих відносин з іншими країнами. Ця всеосяжна політика передбачає військові дії держави за її межами, що суперечить історичній концепції нейтралітету.

На прикладі Австрії можна розглянути певну подвійність політики нейтралітету та одночасного вступу до ЄС. Замість відмови від політики нейтралітету австрійський лідер наголосив на необхідності перегляду цієї позиції у світлі нового міжнародного порядку. Відень готовий тісно співпрацювати із західними військово-політичними інституціями в рамках Європейського Союзу, повноправним членом якого він є. Хоча впливові діячі австрійської політики не бачать необхідності в нейтралітеті в майбутньому, приблизно дві третини населення все ще підтримують традиційну політику [1]. Незважаючи на привабливість ЄС, подібні розбіжності існують між політичними партіями та громадянами інших країн. Але Швейцарія все ще залишається найактивнішою нейтральною країною проти вступу в ЄС, демонструючи рішуче небажання вступати в ЄС.

Ще в 1972 році ЄС і Швейцарія підписали першу угоду про приєднання країни до Європейського економічного співтовариства (ЄЕС). У 1992 році Швейцарія відхилила запрошення приєднатися до Європейського економічного співтовариства з незначною перевагою (50,1% «проти» і 49,7% «за» [8]). Однак вони висловили готовність приєднатися до Європейського Союзу. Через вісім років відбувся референдум щодо торгово-економічних угод, з умовами якого погодилися понад 60% сторін. В результаті було підписано декілька угод, зокрема про приєднання до Шенгенської та Дублінської угод, вільний рух робочої сили та безмитний експорт швейцарської переробленої сільськогосподарської продукції до Європейського Союзу. На наступному референдумі в 2005 році швейцарці проголосували за приєднання до Шенгенської зони, а в 2009 році угоду про вільне пересування робочої сили було продовжено [4].

Досвід взаємодії між Швейцарією та ЄС як альтернатива членству в ЄС ґрунтується на серії двосторонніх галузевих угод, яких нараховується близько 120, які надають Швейцарії доступ до ринку ЄС та участь у Шенгенській зоні. Договори Швейцарії з ЄС не передбачають автоматичної інтеграції законів ЄС у внутрішнє законодавство Швейцарії. Це може розглядатися ЄС як загроза єдності його єдиного внутрішнього ринку [14, с. 3]. Тому Швейцарія повинна постійно контролювати законодавчу діяльність ЄС, щоб захистити власні інтереси. На відміну від членів єдиного економічного простору, Швейцарія має більший вплив на закони ЄС, які стосуються її бізнес-спільноти. Незважаючи на це, Швейцарія несе значний фінансовий тягар, щоб зберегти свої права доступу до ринку ЄС і підтримати єдиний внутрішній ринок своїх сусідів. За останнє десятиліття Швейцарія витратила на ці зобов'язання приблизно 1 млрд євро [27]. Інститути ЄАВТ єдиного економічного простору дозволяють державам-членам регулювати діяльність у регіоні.

Враховуючи членство Швейцарії в Шенгенській зоні, ймовірно, що взаємодія посилюватиметься в рамках Шенгенської співпраці. Проблеми

безпеки однаково важливі для обох сторін, що робить це питання ще більш актуальним.

Швейцарія та ЄС підтримують взаємовигідні відносини. Незважаючи на це, багатомовне та багатоетнічне населення країни залишається незворушним у своїй підтримці членства в ЄС або відмови від постійного нейтралітету. Транснаціональність відіграє ключову роль у перешкоджанні інтеграції Швейцарії в ЄС. Це підкреслюється поділом думок серед німецькомовних та франкомовних, причому останні виступають за членство в ЄС. У той час як жителі гір скептично ставляться до інтеграції, звичайне населення підтримує угоду з ЄС, вказуючи на явні контрасти в цьому питанні.

Значна кількість європейських країн, як свідчить історія Швейцарії, намагалися її контролювати, але останні наполягали на відстоюванні свого суверенітету. Для багатонаціональної Швейцарії (включаючи франко-, німецько- та італомовні території) нейтралітет є не таким способом захисту країни, як наданням населенню без спільної історії чи коріння шанс ідентифікувати себе як країна. Як і в багатьох інших багатоетнічних і багатомовних країнах світу, потреба Швейцарії підтримувати спільні риси між різними мовними групами вплинула на невдачу країни приєднатися до Європейського Союзу.

Процес інтеграції стикається з опозицією в євроні, зокрема з боку регіону Боденського озера, тоді як регіони Базеля та Женеви разом із «дугою Юра» підтримують його. Крім того, релігійний розкол у Швейцарії, що походить від протестантської Реформації, створює потенційний конфлікт між протестантським і католицьким населенням, який може перерости у сектантські війни [6].

Як показує швейцарський приклад, концепція «конституційного патріотизму» підтверджується, припускаючи, що спільна культурна чи мовна спадщина не є необхідною умовою національної єдності. Сила багатонаціональної федерації, по суті, формується самим федеральним

договором, включаючи точне визначення кордонів і символів, як викладено в [25].

У сучасній Швейцарії такі явища, як «громадянська культура» та «конституційний патріотизм» висвітлюють причини євроскептицизму.

Прагнення Швейцарії до інтеграції в ЄС залежить від багатьох ключових факторів, включаючи її зовнішню політику та готовність йти на поступки. Наприклад, Швейцарія не хоче йти на компроміс щодо своїх законів про банківську таємницю, враховуючи, що її банки керують майже 40% приватного світового капіталу, вносячи близько 11% валового внутрішнього продукту країни. Крім того, Швейцарія є єдиною країною, яка суворо перевіряє іноземні внески високопоставлених державних службовців, підтверджуючи таким чином свою відданість чесності [4].

Відносини між Берном і Європейським Союзом значно погіршилися після референдуму 2014 року щодо імміграційної політики. Швейцарія з її консервативними цінностями дотримується менш доброзичливого ставлення до праці іммігрантів. Цікаво, що Швейцарія має найвищу погодинну оплату праці промислових робітників у Європі, а інші європейські країни значно відстають. Брюссель висловлює невдоволення через 33% іноземців, які зайняті у швейцарській економіці, тому що даний чинник порушує домовленість про вільний простір.

Швейцарія може отримати вигоду від численних стимулів після приєднання до ЄС, що може прискорити її економічне зростання. Однак ці переваги не позбавлені недоліків. Орієнтовний щорічний внесок до ЄС у розмірі 4,5-4,7 мільярдів доларів становить значні фінансові витрати [11]. Повноправне членство Швейцарії зробило б її однією з найбільш економічно вигідних країн ЄС. Очікується, що він зробить значний внесок у загальний бюджет ЄС для розвитку менш процвітаючих країн, зокрема у Східній та ослабленій Західній Європі. Незважаючи на свої внески, Швейцарія не отримає жодних коштів із загального бюджету, враховуючи її економічний розвиток і платоспроможність.

Ш. Кука, видатна швейцарська особистість, припускає, що багатство Швейцарії дозволяє реалізувати принципи «вибіркової інтеграції». Ця стратегія мінімізує вплив Європейського Союзу та зберігає унікальний характер нації, включаючи прибутковість окремих секторів економіки [15].

Неузгодженості можуть порушити структуру двосторонніх відносин, яка зараз вигідна Швейцарії. ЄС неодноразово висловлював свою позицію, що ця модель вичерпала свій потенціал зростання і що необхідна глибша інтеграція, що робить її несумісною зі свободою дій Швейцарії. Таким чином, нинішній формат відносин добре працює для Швейцарії. Швейцарці мало зацікавлені в участі в європейській інтеграції, незважаючи на фінансові та торгові вигоди, які можуть виникнути. Однак це небажання створює проблеми, оскільки уряд, який тримається осторонь від політики ЄС, все ще отримує плоди від співпраці з європейськими країнами.

У Швейцарії найтісніші відносини, з країн Європи, склалися з її сусідами, причому Італія, Німеччина, Австрія та Франція, виступають її стратегічними партнерами у сфері економіки, фінансів, енергетики, транспорту та в галузі наукових досліджень та інновацій. Швейцарія, будучи суверенним утворенням, покладається на своїх економічно та політично домінуючих сусідів і повинна йти на відповідні поступки, коли виникають розбіжності. У Центральній та Східній Європі країна намагається сприяти інтеграції нових незалежних держав у європейський ландшафт і просувати необхідні реформи. Крім того, Швейцарія має історію участі в миротворчих місіях у регіоні, надаючи допомогу у формі технічної допомоги, фінансової допомоги та гуманітарної підтримки.

Нейтралітет є ключовим принципом зовнішньої політики Швейцарії, і він зробив значний внесок у розвиток відносин Швейцарії з різними гравцями на європейській арені. Щоб збалансувати національні інтереси Швейцарії та вигідне партнерство, переважно з ЄС, варто бути готовим до складності конфігурації відносин сторін.

Оцінюючи зовнішню політику Швейцарії в Європі та потенційні переваги та недоліки співпраці, важливо враховувати федеральний нейтралітет країни. Це вимагатиме ретельного вивчення різноманітних можливостей і загроз, які виникають.

Переваги нейтральної позиції Швейцарії у проведенні європейської зовнішньої політики:

1. Нейтральна функція безпеки забезпечує стабільність і військовий захист Європи, оскільки країна не може бути втягнута в міжнародні конфлікти.

2. Нейтралітет не тільки допомагає уникнути громадянських війн, спричинених релігійними чи ідеологічними конфліктами, але й допомагає уникнути націоналістичних конфліктів між сусідніми країнами.

3. Нейтралітет сприяє зміцненню солідарності між конфліктуючими сторонами та часто може похвалитися послугами посередників у періоди чвар.

4. Концепція нейтралітету служить життєво важливій меті в Європі – підтриманню геополітичного балансу між ключовими державами континенту.

5. Бренд «Нейтральна Швейцарія» зробив вагомий внесок у зміцнення та підвищення доброї репутації та міцного авторитету країни в Європі та світі.

6. У сучасному світі суперечливих поглядів і гострих розбіжностей нейтралітет Швейцарії підкреслюється її акцентом на гуманітарній зовнішній політиці. Ця політика відіграє вирішальну роль і має важливе значення для сприяння миру та стабільності.

Слабкі сторони нейтральної позиції Швейцарії у проведенні європейської зовнішньої політики:

1. Нейтралітет обмежує інтеграцію Швейцарії в ЄС

2. Європейський Союз прагне створити єдину стратегію зовнішньої політики та політики безпеки через свою комплексну оборонну політику. Тим не менш, принцип нейтралітету ставить під сумнів цю мету.

3. Визначення нейтралітету Швейцарії більше не має єдиного тлумачення в Швейцарії та політиці, яку вона проводить.

4. Нейтралітет не є гарантією успіху в мирному процесі.

Можливості збереження нейтральної позиції Швейцарії у проведенні європейської зовнішньої політики:

1. Нейтралітет дає Швейцарії свободу діяти для досягнення своїх цілей і захищати свої інтереси навіть в умовах зростання глобальної поляризації.

2. Швейцарія завжди виграла від свого нейтрального статусу, який дозволяє розглядати країну як незалежного політичного актора.

3. Нейтралітет Швейцарії може бути потужним компонентом у розбудові дипломатичних мостів у європейському просторі.

Загрози нейтралітету Швейцарії у проведенні європейської зовнішньої політики:

1. Послаблення системи колективної безпеки ООН робить нейтралітет Швейцарії вразливим, коли виникають нові форми конфлікту.

2. Нейтралітет Швейцарії часто критикують, ставлячи під сумнів його важливість і ефективність.

3. Економіка Швейцарії зіткнулася зі значними проблемами, коли їй довелося обмежити торговельні та економічні зв'язки з Європейським Союзом через сувору політику нейтралітету.

Тому, враховуючи слабкість і загрозу швейцарського нейтралітету, вигоди від тимчасового впровадження цієї політики переважають недоліки. Швейцарії слід звернути увагу на стан конфлікту з ЄС та появу нових форм військової діяльності та, за можливості, трохи змінити свою зовнішню політику, враховуючи аспект нейтралітету. Водночас, щоб зберегти впливову роль у Європі, варто відмовитися від основних принципів нейтралітету.

На нинішньому етапі розвитку швейцарсько-європейських відносин не стільки переваги відносин між нейтральною країною та ЄС більше стурбовані розумінням і прийняттям наслідків її національної самоідентичності. Багатомовна та багатонаціональна країна повинна обережно підходити до членства в ЄС, враховуючи свою унікальність. Оригінальний шлях, обраний Швейцарією, підтримується її народом і є головним чинником, що об'єднує країну. Запровадження або навіть посилення взаємодії з цією європейською

інституцією може виявити всі наріжні камені внутрішнього конфлікту в Швейцарії, що призведе до внутрішніх і зовнішніх конфліктів.

2.2. Взаємодія Швейцарії з Організацією Об'єднаних Націй (ООН)

Серед країн Західної Європи Швейцарія разом з Норвегією та Ісландією не входить до ЄС. З іншого боку, Швейцарія разом із нейтральними європейськими країнами – Австрією, Швецією, Фінляндією, Ірландією, а також Великою Британією та Данією – утворюють організацію ЄАВТ, яка, на відміну від Європейського економічного співтовариства, не має ані політичного профілю, ані строгого характеру. економічні та зовнішньоторговельні обмеження учасників Суверенітет визначає правила багатьох економічних питань. Слід сказати, що вступ до Європейської асоціації вільної торгівлі допоміг Швейцарії вирішити деякі зовнішньоекономічні проблеми. На ринках «великої сімки» активні державні монополії.

Сьогодні основним органом регулювання нейтрального статусу є Генеральна Асамблея ООН. Між тим, відповідно до статуту, обов'язком Ради Безпеки ООН є підтримання та регулювання міжнародного миру та безпеки [7, с. 88]. Нейтральний статус означає здійснення державою певних прав і обов'язків у міжнародних відносинах. Нейтральна держава повинна зберігати свій статус не тільки під час війни, а й у мирний час. Вона зобов'язана підтримувати дружні стосунки з іншими народами, проводити політику миру і, перш за все, утримуватися від військових блоків і союзів [8, с. 68].

Окрім прописаних вимог, що стосуються військової сфери та торгівлі зброєю, Акт про нейтралітет не містить інших обмежень щодо дій нейтральних держав в економічній чи політичній сфері. Проте перед нейтральними країнами стоїть завдання дотримання своїх прав і обов'язків. Відповідно до Гаазької конвенції кожна країна з нейтральним статусом має

право захищати свою територію від перетворення її на театр військових дій [9, с. 77].

Підводячи підсумок, варто зазначити, що система нейтралітету зазнала певних змін з моменту свого народження, виникли різні види та форми. Незважаючи на певні відмінності між ними, нейтралітет залишається формою національної зовнішньополітичної стратегії [10, с. 181]. Політика і поведінка нейтральних держав регулюються положеннями різних конвенцій і договорів. Перш за все, це Гаазька конвенція та Статут Ради Безпеки ООН. Ці документи встановлюють принципи поведінки нейтральних держав під час збройних конфліктів і в мирний час. Нейтральні країни зобов'язані дотримуватись і керуватися цими принципами [11, с. 212].

Трансформація режиму нейтралітету довела його ефективність як форми зовнішньої політики країни. Тому нейтралітет захищає державу від негативного впливу зовнішньої боротьби за владу та спонукає державу приділяти повну увагу ефективному вирішенню внутрішніх проблем.

Важливим моментом у розумінні специфіки нейтралітету Швейцарії є з'ясування специфіки швейцарської державності та її місця в європейському політичному просторі до 1815 року.

Ще в XIV столітті термін «*stillsitzen*» використовувався в договорах між державами та їхніми сусідами — на кшталт сучасного вічного нейтралітету. Однак основа для нинішнього статусу постійного нейтралітету Швейцарії була закладена ще в 1815 році актом Віденського конгресу та актом швейцарського парламенту. Таким чином, постійний нейтральний статус Швейцарії визначається такими документами:

- Декларація держав, підписана у Відні 20 березня 1815 р.;
- Акт парламенту Швейцарії від 27 травня 1815 р. про приєднання до Декларації від 20 березня 1815 р.;
- Паризька декларація від 20 листопада 1815 р.

Ці дії змусили союзників поважати нейтралітет Швейцарії в сенсі безумовної заборони війни проти Швейцарії. Назавжди ратифікувавши

принцип постійного нейтралітету, кантони тим самим покладають на Швейцарію обов'язок постійного нейтралітету і, перш за все, обов'язок не брати участі у війнах між іншими державами. Цей обов'язок відповідає праву інших держав вимагати, щоб Швейцарія не брала участі у війнах між ними.

Після Віденського конгресу Швейцарія залишалася постійно нейтральною, незважаючи на політичні потрясіння в Європі в XIX і XX століттях. Крім того, у разі військово-політичного протистояння країна стала центром вирішення конфліктів великих держав, готових обслуговувати переговори та конференції, що проводяться на її території. Певний період країна рухалася до так званого «класичного нейтралітету», який передбачає відсутність участі Швейцарії в жодних міжнародних інституціях, у тому числі в ООН.

У 1990-х роках поняття «класичного» постійного нейтралітету Швейцарії зазнало зміни в інтерпретаціях політичними лідерами, оскільки Холодна війна закінчилася, Варшавський договір розпався, а загроза глобальної ядерної війни відступила. Національна доповідь про зовнішню політику 1993 року відобразила цю еволюцію та визнала, що доля Швейцарії переплетена з долею Європи та світу. Отже, зовнішня політика Швейцарії прийняла нові пріоритети, щоб відобразити ці зміни.

- забезпечення безпеки нації.
- створення позиції щодо приєднання до системи санкцій, яку використовує Рада Безпеки ООН.
- взаємини з Європейським Союзом.

З 1996 року Швейцарія вживає заходів для збільшення своєї участі в органах з контролю над озброєннями та роззброєннями, як повідомляє Foreign Policy. Країна є повноправним членом Женевської конференції з роззброєння та надає як цивільний, так і військовий персонал до міжнародних миротворчих зусиль, таких як ті, що проводяться ООН та ОБСЄ. У 1996 році Швейцарія приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру» та розширила її

охоплення, приєднавшись наступного року до Ради євроатлантичного співробітництва.

Зовнішня політика Швейцарії зазнає значних змін, оскільки країна змінює свою позицію щодо участі в міжнародних санкціях. Добровільна участь Швейцарії в санкціях ООН проти Іраку в 1990 році ознаменувала важливий зсув. Це був перший випадок після закінчення Другої світової війни, коли Швейцарія публічно і недвозначно приєдналася до міжнародної системи санкцій. Ця зміна була визнана несумісною зі статусом постійного нейтралітету Швейцарії. Тим не менш, Бундесрат вважав вимогу міжнародної солідарності та фундаментальні норми і принципи міжнародного права основою для приєднання до санкцій. Економічний нейтралітет країни не був би порушений і це не призвело б до прямого втягнення у бойові дії. Майбутня політика Швейцарії відображає подібну позицію; країна приєдналася до систем санкцій проти Югославії, Лівії, Гаїті, Сьєрра-Леоне, Анголи та руху Талібан у різний час між 1992 і 2000 роками.

Крім того, Швейцарія підтримала санкційні ініціативи Європейського Союзу, навіть якщо вони були впроваджені без відповідних резолюцій ООН. Зокрема, Швейцарія підтримала такі заходи щодо Югославії у 1998 році та М'янми у 2000 році.

Оскільки ООН ввела військові санкції проти Іраку, постало питання про участь Швейцарії в цих санкціях і сумісність таких дій із постійним нейтральним статусом. У 1990 році країна відмовилася надавати повітряний простір для транзитних польотів військово-транспортної авіації. Однак така ситуація тривала недовго. Відповідно до Звіту про зовнішню політику 1993 року, участь країни в режимі військових санкцій також вважалася прийнятною за умови, що вона була санкціонована Радою Безпеки ООН. Також дозвіл на політ або транзит через територію країни видається незалежно від того, чи виданий дозвіл відповідно до глави 6 (Мирне вирішення спорів) або глави 7 Статуту ООН. На цій основі Бундесрат схвалив дозволи на польоти миротворчих сил ООН у Югославії у 1993 році та літаків місії ОБСЄ в Косово

у 1998 році, а також дозволи на транзит через країни IFOR/SFOR для військ у Боснії та Герцеговині (1995) та KFOR у Косово (1999).

Швейцарія спрямувала свої зусилля на врегулювання напруженості на Балканах у 1998 році. Для цього країна вперше приєдналася до режиму санкцій ООН щодо зброї проти Белграда та до комплексних санкцій ЄС (дипломатичних та економічних), які були введені без рішення Швейцарії. Рада безпеки ООН. Цей крок відповідав Національній доповіді про зовнішню політику 1993 року, яка окреслила потенціал Швейцарії приєднатися до економічних санкцій, запроваджених регіональною групою країн поза рамками ООН, у разі порушення миру та безпеки. Об'єктом цих санкцій була Югославія.

На відносини між Швейцарією та Сполученими Штатами серйозно вплинули події в Іраку. Декларація Швейцарії про заборону використання зброї масового знищення в Іраку, навмисне розгортання іракцями військ у районах, націлених на цивільне населення, що є порушенням міжнародного права, той факт, що Сполучені Штати самі почали війну в Іраку, є порушенням міжнародного права, а режим С. Хусейна неодноразово допускав серйозні порушення прав людини. Однак Швейцарія дала зрозуміти, що віддає перевагу мирним засобам, щоб змусити Багдад роззброїтися. Лише після цього можна розглядати питання про застосування сили як крайнього засобу.

Зауважимо, що на початку нинішнього століття, всупереч попередній практиці, політики почали дозволяти польоти військової авіації та транзит вантажів із країн Північноатлантичного альянсу до кризових районів (але за умови авторизованої присутності ООН). Після гострих внутрішньополітичних дискусій швейцарці також приєдналися до програми НАТО «Партнерство заради миру». Однак напередодні початку війни в Іраку Швейцарія зайняла жорстку позицію щодо польотів літаків антиіракської коаліції над її повітряним простором і не виявила безумовної підтримки дій НАТО і США.

У липні 2006 року Швейцарія зробила перший крок у спільній боротьбі з тероризмом, підписавши відповідну угоду з США. Він замінив тимчасову

угоду, досягнуту після терактів у Нью-Йорку 11 вересня 2001 року. Нова угода розширює сферу співпраці між правоохоронними органами між двома країнами, торкаючись питання рахунків терористичних груп у швейцарських банках. Слід зауважити, що серед різкої критики влада США порушила міжнародне право щодо підозрюваних у тероризмі. Національна комісія (червень 2007 р.) надала прокуратурі країни можливість відмовитися від співпраці з владою США у разі порушення ними швейцарського законодавства про права людини.

Тому Швейцарія досить принципово підходить до можливості своєї участі в подоланні однієї з найреальніших загроз загальному миру. Бажання співпрацювати в основному залежить від обставин і того, чи відповідають дії нормам швейцарського та міжнародного права.

Швейцарія змінила свою традиційно нейтральну позицію через війну, розв'язану Росією проти України. Вона оголосила про запровадження проти Росії таких самих санкцій, які вводить Європейський Союз.

Швейцарська Конфедерація (SCC) включила шостий пакет санкцій проти Росії після її вторгнення в Україну. Цей важливий політичний крок став помітним для громадськості завдяки використанню ЗМІ та вважався знаковим рішенням Сполучених Штатів. Існують принаймні дві причини, чому федеральному уряду SCC було важко прийняти це рішення.

У Російській Федерації є швейцарський бізнес, який існує по обидва боки паркану: є компанії російських олігархів, які підтримують тісні зв'язки зі Швейцарією. Вони почали працювати в Росії з червня 2019 року, коли відкрилася нова будівля посольства Швейцарії в Москві.

Діяльність Конфедерації в усьому світі обмежується двома основними концепціями. По-перше, його незмінний нейтралітет, який спочатку був оголошений Віденським конгресом у 1815 році та офіційно кодифікований Гаазькою конвенцією 1907 року. Цей нейтралітет забороняє передачу зброї воюючим державам. Хоча громадяни Швейцарії схвалюють санкції, уряд Швейцарії виключив надання військової допомоги Україні. Насправді

швейцарські закони щодо експорту зброї лише нещодавно стали жорсткішими. Коли Німеччина і Данія запросили боєприпаси для танків, які вони відправляють до Києва, Швейцарія рішуче відмовила. Це рішення ґрунтується на федеральних нормах, що регулюють міжнародне постачання продукції подвійного призначення.

Міжнародна конференція, що відбулася в Лугано, Швейцарія, 4-5 липня 2022 року, випромінювала надію та оптимізм. Делегати з 40 країн та міжнародних організацій взяли активну участь у конференції та спільно окреслили основні принципи повоєнної відбудови України. Основна увага була зосереджена на сприянні більш «цифрового та зеленого» майбутнього, в якому демократія залишатиметься стабільною, а корупція буде викорінена. Крім того, Швейцарія пообіцяла збільшити зовнішню допомогу Україні, зобов'язавшись подвоїти її до 100 мільйонів швейцарських франків до кінця 2023 року.

2.3. Роль Швейцарії в політиці добрих справ

У сучасній дипломатії термін «добрі послуги» охоплює різноманітний спектр військової та дипломатичної діяльності. Міжнародне право визначає це як механізм, що використовується третьою стороною – державою, громадянином чи міжнародною організацією – для заохочення двох конфліктуючих країн до відновлення переговорів. Це робиться без участі третьої сторони в обговоренні [2].

В епоху Холодної війни погляд швейцарського уряду на безпеку обмежувався військово-політичною сферою. Поняття колективної оборони, офіційно прийняте в 1973 році, мало на меті зміцнення військового потенціалу країни для запобігання потенційним спробам залякування, захисту національних інтересів і відбиття збройних нападів, які могли б поставити під загрозу її безпеку. З часом глобальні події та значні трансформації спонукали до зміни цього підходу [6].

Швейцарська концепція «якісних послуг» має ширше значення. Це включає будь-які ініціативи та заходи, вжиті міжнародними організаціями, державами, їх владою або одним із їхніх громадян для сприяння мирному вирішенню конфліктів між іншими державами. Більш широке визначення включає судовий арбітраж, посередництво, судове врегулювання та захист державних установ.

Головним пріоритетом сучасної мирної політики Швейцарії є запобігання виникненню нових конфліктів, а також запобігання повторенню чи загостренню існуючих конфліктів. Нейтральну Швейцарію називали протекторатом. Наприклад, М. Амбул сприяв підписанню Цюрихського протоколу (2009 р.), який поклав початок нормалізації відносин між Вірменією та Туреччиною. Інша сфера хорошого сервісу — сприяння діалогу, при якому треті сторони лише надають матеріально-технічну підтримку і не беруть участі в самому переговорному процесі. У 2004 році майданчиком для дослідження шляхів вирішення греко-турецько-кіпрського конфлікту стали Бюргеншток (Нідвальден), а в 2016-2017 роках - Мон Пелерен (Во), Женева і Кран-Монтана (Вале).

Запобігання масовим злочинам, таким як нищівна різанина в Сребрениці, є життєво важливим компонентом будь-якої стратегії розбудови миру. Різанина, яка сталася в липні 1995 року і забрала життя понад 8000 боснійських мусульман, підкреслила нагальну потребу в превентивних заходах. Таким чином, у 2013 році когорта країн, включаючи Швейцарію, Австралію, Аргентину, Данію, Коста-Ріку та Танзанію, а також кілька організацій, об'єдналися для зміцнення та впровадження профілактичних кампаній як на національному, так і на міжнародному рівнях. Їхні зусилля принесли плоди у вигляді Глобальної організації протидії масовій злочинності (GAAMAC), яка відкрилася в Женеві в жовтні 2017 року [6].

Однак Швейцарія найбільш відома у сфері «доброго обслуговування» саме завдяки своєму досвіду в медіації як захисній силі. За відсутності прямих дипломатичних відносин між третіми країнами Співдружність може діяти як

захисна сила, представляючи іншу країну третій країні. Сили захисту включають підтримку мінімально необхідного контакту з протидіючими сторонами, які розірвали дипломатичні відносини до припинення бойових дій та/або відновлення відносин між двома країнами [6].

Швейцарія спочатку виступала як оборонна держава у франко-німецькій війні 1870-1871 років, коли вона була довірена інтересам французького Королівства Баварія та Великого герцогства Баден. Під час Першої світової війни Швейцарія взяла на себе 36 таких місій, перш ніж її діяльність із захисту іноземних інтересів досягла абсолютного піку під час Другої світової війни. До цього Швейцарія одночасно представляла інтереси 35 країн, понад 200 окремих комісій, включаючи більшість воюючих сторін і всі великі держави, крім Радянського Союзу. У той час Міністерство закордонних справ було найбільшим департаментом Міністерства закордонних справ Берна [8].

У міжвоєнний період нейтралітет і утримання Швейцарії від світової політики, безсумнівно, визначили Швейцарію як захисну силу для воюючих держав. Досвід Швейцарії в представленні численних національних інтересів під час Холодної війни, відсутність амбіцій у світовій політиці, розгалужена мережа посольств і дружні відносини майже з усіма країнами були ключовими причинами, чому Швейцарію було обрано партнером. Захистіть владу.

Швейцарці намагаються довести корисність збереження нейтральної позиції в бурхливих світових справах. Проте все змінюється. Незважаючи на збільшення світових конфліктів після закінчення Холодної війни, повноваження Швейцарії представляти іноземні інтереси неухильно скорочуються з кінця 1980-х років. Існує три основні причини цього процесу:

1. Відновлення відносин між сторонами конфлікту після припинення протистояння між Сходом і Заходом.

2. Змінити природу світових конфліктів із типових міждержавних суперечок на внутрішньодержавні конфлікти та громадянські війни, де неможливо застосувати традиційні дипломатичні засоби, особливо органи захисту влади.

3. Зменшення готовності прийняти будь-який можливий мандат від швейцарської сторони.

До і після Першої світової війни Швейцарія в основному використовувала міжнародну юрисдикцію та арбітражні процедури для вирішення міжнародних спорів. Під час війни швейцарський уряд кілька разів намагався виступити посередником між великими державами, але здебільшого зазнав невдачі. Посилаючись на концепцію «нейтралітету та солідарності» після Другої світової війни, Швейцарія підкреслила свою готовність виступати посередником у міжнародних конфліктах, особливо силу наддержав у Раді Безпеки в контексті зростаючої кризи Холодної війни та паралічу ООН шляхом вето.

Після закінчення Холодної війни класичні концепції міжнародного права щодо мирного врегулювання суперечок між державами, такі як авторизація, арбітраж і проведення міжнародних конференцій, були очевидно замінені та доповнені. Встановлюються нові модальності та інструменти для запобігання та врегулювання міжнародних конфліктів, такі як міжнародні цивільні місії у сферах безпеки людини, цивільного управління та економічного розвитку, очолювані Організацією Об'єднаних Націй та ОБСЄ, які направляються в кризові зони разом із військовим розгортанням для координації стабілізації та посередництва на багатосторонньому рівні.

Однак після заснування Організації Об'єднаних Націй у 1945 році швейцарські «добрі послуги» (політичні в найширшому значенні) поступово зменшилися порівняно з часами Першої та Другої світових воєн. Конфлікт із застосуванням концепцій «нейтралітету» та солідарності. Проте конкретне дослідження криз Холодної війни показує, що під час Суецької кризи Міністерство закордонних справ Швейцарії було готове діяти лише після того, як Північна Корея погано виконала свій мандат і провалилася спроба розпочати міжнародну мирну конференцію. Немає абсолютно ніякого ризику, що нейтралітет опиниться під загрозою. Насправді Швейцарія обмежується

матеріально-технічним забезпеченням і не бере ініціативи в політичних питаннях [27].

У цьому випадку поняття «відмінний сервіс» перебільшено. Насправді за часи Холодної війни Швейцарія проводила самостійне політичне посередництво лише чотири рази, і лише один раз – франко-арабські переговори були успішними.

Звичайно, Швейцарія відігравала важливу роль у другій половині ХХ століття як протекторат і місце проведення міжнародних організацій і конференцій. Проте поняття «хороший сервіс» як основа зовнішньої політики є радше гаслом, ніж реальністю.

Зовнішня політика Швейцарії зазнала значної реконфігурації в 1993 році, визнаючи важливість активного запобігання та врегулювання міжнародних конфліктів. Уряд зрозумів, що нейтралітет більше не є єдиною метою Конфедерації, і розширив свою увагу, включивши захист навколишнього середовища, економічні інтереси, зменшення бідності, мирні відносини між націями, а також просування демократії та прав людини.

Участь Швейцарії в багатосторонній дипломатії та вирішенні конфліктів була розширена завдяки її участі в ООН та ОБСЄ. Однак таким чином було відновлено початкове визначення «добрих послуг». Завершення Холодної війни стало переломним моментом у діяльності Швейцарії щодо сприяння мирному вирішенню міжнародних криз. Це дозволило їй переглянути свій підхід, зосередившись на задоволенні потреб залучених сторін замість жорсткого дотримання нейтралітету [8].

Швейцарські посередники стали дуже потрібними у ХХІ столітті. Дипломати Співдружності зараз активно залучені до посередництва та міжнародних організацій. Так, у 2014-2015 роках Хайді Тальявіні брала участь у засіданнях Тристоронньої контактної групи з мирного врегулювання ситуації на сході України як спецпредставник генсека ОБСЄ, а Тоні Фріш з 2015 року координував роботу гуманітарної групи.

Зусилля Швейцарії щодо сприяння діалогу допомогли зменшити напруженість у багатьох гарячих точках світу. План генерального секретаря ООН Кофі Аннана щодо врегулювання кіпрського конфлікту між Грецією та Туреччиною обговорювався в Бургенштоку (Андервальден) у березні 2004 року та в Монпельє (кантон) у 2016-2017 роках. Переговори з цього питання проходили у Во, Женева. і Клайн Монтана. - Монтаньє (Вале).

Сприяння Швейцарією діалогу не обмежується зусиллями з вирішення громадянських війн та інших конфліктів. Наприклад, з 2009 по 2013 роки п'ять постійних груп +1, включаючи Велику Британію, Німеччину, Китай, Росію, Сполучені Штати та Францію, проводили переговори з урядовою делегацією Ірану в Женеві. Таким чином, у 2013 році був підписаний спільний план дій - гарантувати мирний характер ядерної програми Ірану [25].

Таким чином, нинішній етап «добрих послуг» Швейцарії, включаючи хорошу службу, хорошу службу та сприяння діалогу, сприяє вирішенню конфліктів і робить значний внесок у зміцнення миру та безпеки. Держави прагнуть посадити сторони конфлікту за стіл переговорів, сприяють розбудові миру, включаючи примирення та справедливість, а також запобігають радикалізації, спалахам насильства та поширенню тероризму; усі заходи, які допомагають запобігти повторенню конфлікту. Федерація підтримує процеси роззброєння, зміцнює гуманітарний діалог і співпрацю, бере участь в ініціативах з модернізації міжнародного права у світлі сучасних реалій. Федерація надає «добрі послуги» безпосередньо в рамках міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ). Крім того, країна також побудувала платформу для координації, обговорення та співпраці, що зміцнило роль Женеві як політичного та дипломатичного центру Європи та світу.

Підводячи підсумок, можна сказати, що, у сучасній дипломатії термін «добрі послуги» охоплює різноманітний спектр військової та дипломатичної діяльності. Головним пріоритетом сучасної світової політики Швейцарії є запобігання виникненню нових конфліктів, а також запобігання загостренню існуючих конфліктів. Конфедерація надає «добрі послуги» в рамках

міжнародних організацій ООН та ОБСЄ. Поняття колективної оборони, офіційно прийняте в 1973 році, мало на меті зміцнення військового потенціалу країни для запобігання колишнім спробам залякування, захисту національних інтересів і відбиття збройних нападів, які могли б поставити під загрозу її безпеку. Підстава для нинішнього статусу постійного нейтралітету Швейцарії була закладена ще в 1815 році актом Віденського конгресу та актом швейцарського парламенту. Трансформація політики нейтралітету довела її ефективність як форми зовнішньої політики країни. Добровільна участь Швейцарії в санкціях ООН проти Іраку в 1990 році ознаменувала важливий зсув у її політиці.

РОЗДІЛ 3

УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКІ ВІДНОСИНИ

3.1. Українсько-швейцарська співпраця в політичній сфері

23 грудня 1991 року Швейцарська Конфедерація визнала незалежність України, а 6 лютого 1992 року дві країни встановили дипломатичні відносини. Посольство Швейцарії в Україні відкрилося в липні 1992 року, а Посольство України в Швейцарії розпочало роботу в лютому 1993 року. Перший тимчасово повірений у справах у 1992 році Андрій Озадовський був призначений Послом України у Швейцарії, а Олександр Сліпченко був призначений першим Послом України у Швейцарській Конфедерації 18 вересня 1992 року. Першим послом Швейцарії в Україні призначено Армена Каммера [18].

Крім того, географічна близькість до Східної Європи підвищує інтерес Берна до питань регіональної безпеки. Відповідно, пріоритетними напрямками федеральної діяльності по відношенню до України є підтримка процесу реформ в країні, сприяння мирному врегулюванню конфлікту на Донбасі та зняття окупації Кримського півострова. Що стосується відновлення співпраці у сфері миру, то Швейцарія зарекомендувала себе як надійний політичний та економічний партнер, а двосторонні відносини особливо зміцнилися під час її головування в ОБСЄ у 2014 році. Саме тоді стартувала СММ – спеціальна моніторингова місія організації в Україні, яку Берн підтримав фінансово та професійно [21].

Швейцарія стала інноваційним, неупередженим та ефективним національним антикризовим менеджером, але криза в Україні чітко продемонструвала межі консенсусних правил у рамках ОБСЄ. Зрештою, це призвело до серйозних сумнівів щодо довіри до європейської архітектури безпеки, розробленої в 1975 році та повністю впровадженої після 1990 року.

Анексія Росією Криму та наступні прямі військові дії з метою дестабілізації ситуації на сході України порушили основні зобов'язання ОБСЄ, що порушило Гельсінський акт 1975 року, а також наступні основні принципи та норми ОБСЄ. Напруженість між Сходом і Заходом затьмарює багато планів швейцарського головування в ОБСЄ в 2014 році, таких як інституційна реформа ОБСЄ («процес Гельсінкі+40»), контроль над звичайними озброєннями в Європі та на Південному Кавказі.

ОБСЄ, на яку раніше не звертали уваги, опинилася в центрі уваги міжнародної спільноти через українську кризу. Керівництво Швейцарії побачило, що організація відіграє вирішальну роль у врегулюванні однієї з найсерйозніших криз у євроатлантичному регіоні з часів закінчення Холодної війни. Під керівництвом Дідьє Буркхальтера ОБСЄ була посередником між усіма сторонами конфлікту, включно з анексією Криму Росією. Відкритий діалог Буркхальтера з Кремлем і публікація інноваційної швейцарської «дорожньої карти» у травні 2014 року задали позитивний тон у вирішенні конфлікту. Швейцарія розширила свій дипломатичний вплив, направивши двох своїх найдосвідченіших послів, Тіма Гулдімана та Гайді Тальявіні, для допомоги в переговорах щодо припинення вогню в Україні [24].

Швейцарія, у часи головування в ОБСЄ, закликала до формування групи високого рівня для вивчення впливу українського конфлікту на ширшу європейську безпеку. Тим не менш, ОБСЄ залишається розділеною, оскільки суперечливі дебати та ворожа риторика затьмарюють спроби об'єднатися, а Росія несе на собі основний тягар критики за використання свого права вето, щоб зірвати всеосяжну політичну резолюцію. Незважаючи на це, наприкінці 2014 року Дідьє Буркхальтер виступив із заявою від імені більшості членів ОБСЄ, в якій засудив тиск Росії на Україну як першопричину кризи, хоча й визнав, що думки залишаються розділеними.

Головування Швейцарії в ОБСЄ у 2014 році слід вважати успішним, враховуючи величезні виклики, пов'язані з непередбаченою кризою в Україні

та дедалі більшою дистанцією між Росією та Заходом. Варто виділити три внески швейцарської дипломатії у вирішення української кризи.

У 2015 році Швейцарія відіграла активну роль у «трійці» ОБСЄ разом із Сербією, Німеччиною та Федерацією, працюючи над забезпеченням узгодженості планування та виконання політичної місії ОБСЄ на Донбасі. Відповідно до Мінського протоколу, Меморандуму від вересня 2014 року та Комплексних заходів щодо виконання Мінських домовленостей від лютого 2015 року, Швейцарія продовжує робити свій внесок у пошуки мирного врегулювання конфлікту. Як країна, яка сприяла розгортанню Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, Швейцарія продовжує підтримувати місію, не лише надаючи фінансову допомогу, а й запрошуючи до участі 16 експертів, у тому числі першого віце-голови СММ ОБСЄ Олександра Хуга [23]. Основна роль місії – щоденний неупереджений і прозорий збір інформації про ситуацію в Україні, документування випадків порушення принципів і зобов'язань ОБСЄ та звітування про свою діяльність. Крім того, ця неозброєна цивільна делегація спостерігачів з усього світу спрямована на сприяння спілкуванню та захист прав людини між конфліктуючими сторонами на місцях.

Швейцарія послідовно підтримувала Тристоронню контактну групу (ТКГ) та її робочу групу, до складу якої входять представники ОБСЄ, України та Росії. Такі дипломатичні конференції спрямовані на мирне вирішення конфлікту на сході України. Федерація призначила високопоставленого швейцарського дипломата до Тристоронньої групи зв'язку, посла Гайді Тальявіні, спеціального представника Тристоронньої групи зв'язку чинного голови ОБСЄ у 2014-2015 роках [24].

Громадяни Швейцарії відіграли ключову роль у підтримці зусиль України у сфері міжнародного співробітництва та її поточних реформаторських ініціатив. Такі організації, як МКЧХ, Консультативна місія ОБСЄ та різні установи ООН скористалися їхнім досвідом. Криза в Україні висвітлила гостру проблему безпеки в Європі, яка вимагає негайної уваги.

Швейцарія змогла надати безпекову допомогу Україні завдяки своїй нейтральній позиції та лідерству в ОБСЄ. Такий підхід дозволяє Швейцарії висловити свою позицію щодо конфлікту на сході України та сприяти мирному вирішенню кризи.

Сприяння світовому миру та стабільності займає особливе місце у зовнішній політиці Швейцарії. Це відображено в Федеральній конституції та Стратегії зовнішньої політики на 2020-2023 роки. На практиці це відображається в активній експертній діяльності міжнародних організацій, які займаються питаннями миротворчості, захисту прав людини та гуманітарної допомоги.

Конфедерація також надає технічну та гуманітарну підтримку, яка реалізується у чотирьох напрямках: розвиток миру та демократичних інститутів, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток міст та реформа системи охорони здоров'я. Офіційні особи в Берні надають гуманітарну допомогу Україні в рамках таких організацій, як Червоний Хрест і Управління ООН з координації гуманітарних питань, а також на двосторонній основі. Особливу увагу приділено забезпеченню безперервного доступу до питної води, зокрема забезпеченню 2,5 тис. тонн реагентів для очищення води та двох гідролізних станцій у рамках проекту «Вода на Донбасі». Загалом від початку російської агресії до кінця 2019 року, відповідно до швейцарсько-української стратегії співпраці на 2015-2018 роки (продовженої до кінця 2019 року), обсяг допомоги становив 11 гуманітарних поставок та близько 125 млн. швейцарських франків. Таким чином, Швейцарія увійшла до ТОП-10 країн, яким Східна Україна допомогла найбільше [24].

«Ефективне врядування та участь громадян для покращення доступу до правосуддя, безпеки, захисту навколишнього середовища та соціальної згуртованості у Східній Україні» – це спільний проект Данії, Швеції та Швейцарії, започаткований у 2019 році та запланований на 2022 рік, інтегрований у план ООН з розбудови миру. Проект спрямований на підвищення потенціалу адміністративної та правоохоронної сфери та

зміцнення безпеки в Донецькій і Луганській областях. Загальний обсяг фінансування склав 14,045 мільйона доларів: Данія внесла 9,045 мільйона доларів, Швеція – 3 мільйони доларів і Швейцарія – 2 мільйони доларів [23].

У лютому 2022 року виповнилося 30 років дипломатичним відносинам між Україною та Швейцарією. Протягом останніх трьох десятиліть дві країни співпрацювали одна з одною в багатьох сферах, охоплюючи освіту, технології, гуманітарну діяльність і безпеку. Швейцарія, яка входить до десятки найбільших донорів в Україну, запропонувала країні постійну фінансову та спеціалізовану підтримку. У жовтні 2022 року відбулася зустріч президента України Володимира Зеленського із Президентом Швейцарської Конфедерації Ігнаціо Кассісом. Головною темою переговорів є подальша взаємодія у відповідь на терор Російської Федерації. Президент України подякував Швейцарії за чітке й принципове засудження злочинної спроби анексії Росією окупованих територій України та підтримку санкційних пакетів ЄС щодо Російської Федерації. Під час зустрічі обговорювалися можливості допомоги з боку Швейцарії в ліквідації наслідків російських ударів по енергетичних об'єктах України та її участь у модернізації транспортної інфраструктури, зокрема залізниці. Окремо співрозмовники зупинилися на питанні відбудови нашої країни. Окремо Глава Української держави подякував Президентові Ігнаціо Кассісу за підтримку його країною ініціатив і програм розшуку зниклих безвісти, допомогу у розслідуванні злочинів російських окупантів та надання криміналістичного обладнання. Також дійшли домовленостей про тісну взаємодію в межах ООН щодо українських ініціатив про створення компенсаційного механізму та спеціального трибуналу. Швейцарія обіцяє підтримувати продовження реформ в Україні, включаючи процес цифрової трансформації та децентралізації, як заявив Ігнаціо Кассіс. Країна також прагне посилити співпрацю з міжнародними партнерами для забезпечення ефективної реалізації санкцій проти Російської Федерації, якщо це буде необхідно. Кассіс наголосив на важливості допомоги Україні у відновленні

нормального життя її громадян без зволікань, а не чекати закінчення конфлікту [22].

3.2. Відносини України і Швейцарії в області економіки і культури

Двосторонні угоди між Україною та Швейцарською Конфедерацією створили міцну базу для співпраці. Ці ключові угоди включають Угоду про торговельно-економічне співробітництво від 21 липня 1995 р., Угоду про заохочення та взаємний захист інвестицій від 20 квітня 1995 р. та Угоду про фінансове та технічне співробітництво від жовтня 1997 р. Іншими важливими угодами є Конвенція про оподаткування доходів і капіталу для уникнення подвійного оподаткування з жовтня 2000 р., а також запровадження регулярного авіасполучення з 21 липня 1993 р. Загалом на кінець 2011 року Україна та Швейцарія підписали 28 двосторонніх угод, ще 7 мали чинність у порядку правонаступництва Радянського Союзу [11].

Основними статтями експорту з України до Швейцарії є дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, папір та картон, насіння олійних рослин, зернові культури, вироби з чорних металів, деревина; основними статтями імпорту зі Швейцарії – фармацевтична продукція, промислове обладнання, електричні машини, харчові продукти.

Економічні відносини між Україною та Швейцарією сповнені позитивної енергії. Згідно зі статистичними даними Національного бюро статистики України, у 2004 р. двостороння торгівля товарами та послугами становила 953 млн. доларів США. США (укр. експорт - 672 млн., імпорт - 281 млн.), у 2005 р. - 1 млрд., у 2006 р. - 923 млн., у 2007 р. - 1,2 млрд., у 2008 р. - 2,8 млрд. Через вплив світової фінансової кризи обсяг двосторонньої торгівлі впав до 1,3 мільярда доларів США у 2009 році. США (експорт - 756 млн, імпорт - 626 млн), потім почала поступово зростати: 2010 - 1,5 млрд, 2011 - 1,9 млрд, 2012 - 1,7 млрд, 2013, 2014 - 2,4 млрд, 2014 - 1,8 млрд млрд, в 2015 - 1,5

млрд дол., у 2016 році – 1,9 млрд дол. США (експорт – 782 млн, імпорт – 1 млрд 175 млн) [23].

Станом на 1 квітня 2017 року обсяг прямих швейцарських інвестицій в Україну зростає і досяг 1 млрд 471 млн доларів США. Понад 60% цих інвестицій було спрямовано в промисловість. Водночас українські інвестиції у Швейцарії станом на 1 липня 2014 року становили лише \$8,1 млн. НАС.

Однією з найбільших швейцарських компаній, що працює в Україні, є «Nestlé» (з 1994 р.). У 1998 році «Nestlé» придбала контрольний пакет акцій Львівської кондитерської фабрики «Світоч», у 2003 році — «Волиньхолдінг» (торгова марка «Торчин»), а у 2010 році — товариство з обмеженою відповідальністю «Техноком» (торгова марка «Мівіна»). Компанія просуває на український ринок продукцію під торговими марками Nescafe, Nesquik, Coffee-mate, Nuts, KitKat, Lion, Purina, Gerber, Bistrot, Світоч, «Торчин» і «Мівіна». «Nestlé» є одним із найбільших інвесторів української харчової промисловості та одним із найбільших платників податків.

Swiss Krono Group також працює в Україні з трьома заводами з виробництва ДСП і орієнтовано-стружкових плит у Львівській, Івано-Франківській і Харківській областях, «Глас Трощ» має 10 заводів з виробництва склопакетів Windows Enterprises і ще кілька компаній.

У той же час деякі компанії з українським капіталом були зареєстровані в Швейцарії, наприклад, «Ferrexpo Rlc», яка володіє ВАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат», «РосУкрЕнерго АГ» [23].

1 червня 2012 року став початком дії договору про вільну торгівлю країн-членів ЄАВТ, включно зі Швейцарією.

Ще в 1997 році Швейцарія та Україна уклали двосторонню угоду, яка дозволяла технічне співробітництво між ними. Ця угода призвела до створення Швейцарської агенції співробітництва в Києві в 1999 році. З моменту заснування агенція відіграла вирішальну роль у координації та підтримці різноманітних проектів розвитку в Україні.

Проекти Швейцарської допомоги в Україні реалізуються за кількома основними напрямками:

1. Розширення можливостей місцевого самоврядування: наголос на децентралізації, муніципальному управлінні та сталому розвитку для зміцнення спроможності українських органів місцевого самоврядування.

2. Репродуктивне здоров'я: Проект «Здоров'я матері та дитини» та комунікаційні кампанії спрямовані на покращення здоров'я матері та дитини, а також комплексну медичну допомогу у разі небажаної вагітності.

3. Фінансово-економічна стабільність: Програми подолання наслідків кризи в Україні, ініціативи розвитку органічного ринку та інвестиційні можливості в аграрному секторі (2012-2014 рр.; 3 млн). Крім того, швейцарська програма стимулювання імпорту підтримує зростання в країні. Швейцарсько-українська співпраця спрямувала понад 60 мільйонів швейцарських франків на ініціативи у сфері сталої енергетики в період 2011-2014 років, включаючи підвищення енергоефективності у Вінниці та житловому секторі України. Для сприяння цій справі також були створені центри чистого виробництва.

Щорічно швейцарські благодійні фонди та гуманітарні організації докладають зусиль для підтримки гуманітарною допомогою соціально незахищених верств населення та релігійних груп в Україні. Зокрема, «Help-point Суми» з м. Уоррен, «Акція допомоги Острєферату в Західній Україні» з м. Цюрих, «Чернобиль Кіндер» з м. Санкт-Галлен, «Зелений Хрест України, Світло в. Схід», «Перемога серця», «Сдокат». Як засіб міжрегіональної співпраці у 2008 році Цюрих відправив до Вінниці 25 своїх міських трамваїв [24].

З XVI століття українці навчалися в швейцарських університетах. Зокрема, першим українцем, який вступив до Базельського університету, був Іван Рокита (1549), а першими студентами, зареєстрованими під час вступу як «Rutenus», були Станіслав Старцеховій та Станіслав Кернегус (1561). У 1551

році український письменник-гуманіст Станіслав Оріховський прочитав у Базелі дві лекції про загрозу Туреччини для Європи (так званих «турків»).

У 1822 році з ініціативи винороба і ботаніка Луї Тардана група швейцарців з кантону Во заснувала свою колонію - «Шабо» - на березі Придністровського лиману. Лише в 1870-х роках швейцарські колоністи оселилися тут, щоб займатися виноградарством і садівництвом. У середині ХІХ ст. їх кількість зросла до 252, вони володіли понад 200 000 кушів кращих європейських сортів винограду, а в 1924 році в колонії проживало 941 людей. У 1940 році більшість колоністів виїхала до Швейцарії та інших країн Європи.

Швейцарія та Україна розвинули тісні зв'язки з другої половини ХІХ століття, коли росіяни та політичні біженці з України стікалися до швейцарських університетів. Серед видатних діячів був учений і політичний діяч Михайло Драгоманов, який об'єднався у «Женевський гурток» у складі Михайла Павлика, Сергія Подолинського, Остапа Терлецького, Яківа Шульгіна, Миколи Зібера та Федора Вовка. Організація відповідала за видання журналу «Громада» в Женеві з 1878 по 1881 роки, що стало першим українським виданням без цензури в історії. М. Драгоманов також випускав у цей період із Женеви журнал «Вольное слово» (1881-1883) [11].

Після проголошення Україною незалежності у 1992 році група вихідців з України (більше 30 осіб) у 1994 році заснувала в Санкт-Галлені товариство «Швейцарські друзі України». Проте головною українською організацією в країні залишається Українське товариство (Андрій Лужницький) у Швейцарії. Серед відомих постатей української громади Швейцарії – Олена Отт-Скоропадська, дочка видатного державного діяча П. Скоропадського, та Богдан Гаврилишин, Почесний консул України в Женеві (2003-2016) [24].

Швейцарія приймає низку культурних і мистецьких заходів, які часто прикрашають видатні особи з України. До них входять концертні тури відомих мистецьких колективів, а також фото- та художні виставки, що демонструють роботи українських талантів. Українські музиканти регулярно беруть участь у престижних міжнародних конкурсах, а представники вітчизняної кіносцени

займають помітні місця на різних швейцарських кінофестивалях. Українські письменники та художники також проводять творчі вечори та виставки, які здобули популярність серед місцевої швейцарської публіки. У культурному середовищі Швейцарії дедалі відчутнішим є зростання української культурної тематики.

Нерозривний зв'язок між культурами існує завдяки українсько-швейцарській асоціації «Verein Netzwerk Schweiz-Transkarpatien/Ukraine» (NeDTU). У співпраці з Ужгородським академічним хором «Cantus» та 11-м візитом до Швейцарії Legato Bern-Odesa молоді українські музичні таланти отримують підтримку від цього альянсу. Ця діяльність продовжує розвиватися в Бернській консерваторії. У сфері літератури дуже активною є двостороння співпраця між Українським міжнародним поетичним фестивалем Meridian Czernowitz та швейцарськими літературними організаціями [11].

Про дружній характер двосторонніх відносин свідчило проведення у Фрібурзькому університеті міжнародного симпозіуму до 150-річчя від дня смерті Шевченка, а також бенефісного концерту «Вшанування музики» до 25-ї річниці від дня смерті Шевченка. Українські мистецькі колективи влаштували низку благодійних концертів, присвячених наслідкам Чорнобильської катастрофи.

З 9 по 14 червня 2022 року в Арт-центрі Базеля проходила тижнева виставка сучасного українського мистецтва «Наднова. Мистецтво України». На виставці було представлено понад 250 унікальних творів мистецтва, створених понад 100 українськими художниками. перші два місяці війни, що тривала. Три окремі проекти виставки запропонували відвідувачам цінний, комплексний погляд на складність життя в Україні та трагічну реальність, з якою стикаються її громадяни з різних верств суспільства, які стали жертвами жорстокої несправедливості російських окупантів.

Таким чином, двосторонні угоди між Україною та Швейцарською Конфедерацією створили міцну базу для подальшої співпраці. Основними об'єктами експорту з України до Швейцарії є дорогоцінне або

напівдорогоцінне каміння, папір та картон, олійні рослини, зернові культури, вироби з чорних металів, дерева; основними об'єктами імпорту зі Швейцарії для України стала – фармацевтична продукція, промислове обладнання, електричні машини, харчові продукти. Ці торговельні відносини базуються на Угоді про торговельно-економічне співробітництво від 21 липня 1995 р., Угоді про заохочення та взаємний захист інвестицій від 20 квітня 1995 р. та Угоді про фінансове та технічне співробітництво від жовтня 1997 р. Іншими важливими спільними документами є Конвенція про оподаткування доходів і капіталу для включення подвійного оподаткування жовтня 2000 р., а також запровадження авіасполучення з 21 липня 1993 р. Загалом на кінець 2011 року Україна та Швейцарія підписали 28 двосторонніх угод, ще 7 мали чинність у порядку правонаступництва Радянського Союзу [11]. Однією з найбільших швейцарських компаній, що працює в Україні, є «Nestlé» (з 1994 р.). «Nestlé» є одним із найбільших інвесторів української харчової промисловості та одним із найбільших платників податків. Відповідно зі статистичними даними Національного бюро статистики України, у 2004 р. двостороння торгівля товарами та послугами склала 953 млн.

ВИСНОВКИ

Зовнішню політику Швейцарія реалізує традиційно за каскадною трирівневою стратегією. На період з 2020 по 2023 стратегію визначена Федеральною радою. Вона прийняла географічні та тематичні стратегії, які коррегують діяльність Швейцарії в конкретних регіонах и областях. Ці стратегії і складають другий рівень каскадної стратегії. На третьому етапі Міністерство закордонних справ Швейцарії ухвалює власні політичні документи для реалізації стратегій.

Нейтралітет Швейцарія проголосила ще в 1576 році. Однак офіційно нейтралітет став принципом зовнішньої політики лише в 1815 році. Завдяки нейтралітету Швейцарія чудово пережила обидві світові війни, не приєднавшись до всіх сторін конфлікту. Вона тісно співпрацювала з Лігою Націй у міжвоєнний період, а пізніше з її наступницею, Організацією Об'єднаних Націй. Швейцарія вела лише діалог з ООН з моменту її заснування та співпрацювала під час миротворчих місій, приєднавшись до числа учасників у 2002 році.

Витоки нейтралітету Швейцарії сягають Середньовіччя, але основи нейтралітету були закладені в ХІХ столітті.

Постійний нейтралітет Швейцарії підтримується низкою документів, зокрема:

- 20 березня 1815 року Штати підписали у Відні декларацію.
- Законодавство швейцарського сейму від 27 травня 1815 року та Декларація від 20 березня 1815 року.
- 20 листопада 1815 року була підписана Паризька декларація.

Відповідно до цих документів країни зобов'язуються поважати її нейтралітет у сенсі беззастережної заборони війни проти неї. У свою чергу Швейцарія наклала зобов'язання дотримуватися повного нейтралітету і не брати участі у війнах між іншими країнами. Пізніше дві Гаазькі конвенції 1899

і 1907 років і Лондонська декларація 1909 року кодифікували права та обов'язки нейтральних націй, якими була пов'язана Співдружність.

Нейтралітет Швейцарії є політичним інструментом для підтримки її незалежності та суверенітету, і вона категорично відмовляється приєднуватися до військових блоків і союзів, таких як головний партнер федерації, Європейський Союз. Ще в 1972 році ЄС і Швейцарія підписали першу угоду про приєднання країни до Європейського економічного співтовариства (ЄЕС). Хоча за результатами референдуму швейцарці не підтримали приєднання до ЄЕС, згодом у 2004 році вони погодилися підписати низку торговельно-економічних угод.

Подібний досвід взаємодії між Швейцарією та ЄС є альтернативою членству в ЄС, яка ґрунтується на низці двосторонніх договорів, які надають Швейцарії доступ до ринку ЄС. Ці договори не передбачають автоматичної інкорпорації законодавства ЄС у внутрішнє законодавство Швейцарії, тому принцип нейтралітету залишається непорушним. Окрім свого історичного значення, політика постійного нейтралітету також базується на багатоетнічному та багатомовному населенні Швейцарії. Цей аспект був одним із ключових факторів, що перешкождали вступу країни до Європейського Союзу. Нейтралітет — це не стільки спосіб захисту нації, скільки можливість для населення, яке не має спільної історії чи коріння, ототожнитися з одним. Хоча ЄС неодноразово зазначав, що потенціал розвитку системи двосторонніх відносин майже вичерпаний і необхідна поглиблена інтеграція, Федерація не відступає від своїх принципів, оскільки розуміє можливі наслідки для самої країни. ідентифікація.

Незважаючи на це, конституція Швейцарії активно пропагує свій моральний обов'язок заохочувати соціальну, економічну та гуманітарну діяльність для сприяння світовому миру та процвітанню. Зовнішня політика Швейцарії базується на підтримці дипломатичних відносин практично з усіма країнами світу, а сама країна часто приймає міжнародні конференції. Федерація також підтримує штаб-квартири організацій міжнародного

значення та бере активну участь у міжурядових європейських організаціях, таких як Рада Європи, представники якої відіграють зв'язуючу роль між організацією та відповідними службами держави, та ОБСЄ, в якій працює її військовий персонал. миротворчих операцій, які Швейцарія сама очолює на непостійній основі.

Дещо відрізняється співпраця Швейцарії з НАТО та ЄС. Оскільки НАТО є військовим блоком, країна має намір стати не членом, а членом Партнерства заради миру. Країна має тісні відносини з Європейським Союзом, приєдналася до Шенгенської зони, має активне економічне співробітництво.

Таким чином, нейтралітет є принципом, який допомагає Швейцарії зберігати свою роль миротворця та особливого партнера на міжнародній арені. Швейцарія та Україна побудували міцні відносини з моменту встановлення офіційних двосторонніх відносин у 1992 році. Незважаючи на обмежені часові рамки в історичному контексті, дві держави розробили комплексну систему відносин через 33 двосторонні угоди. Співпраця процвітає як на державному, так і на регіональному рівнях, зміцнюючи зусилля України щодо впровадження важливих державних реформ, таких як електронне урядування та децентралізація. У 2014 році, коли Україна боролася зі збройним конфліктом, Швейцарія надала істотну підтримку як голова Організації з безпеки та співробітництва в Європі.

Швейцарська Конфедерація твердо віддана справедливості та солідарна з Україною в її боротьбі проти російської військової агресії. Включення СК до політики реабілітації колективного Заходу стало вирішальним фактором у підтримці України та демонстрації підтримки її боротьби за незалежність і демократичне зростання. Швейцарія, разом з іншими євроатлантичними країнами, є взірцем таких принципів. Ця підтримка є особливо важливою, враховуючи те, що Швейцарія з червня цього року є непостійним членом Ради Безпеки ООН. Така підтримка вселяє ще більшу впевненість у перемозі України над російськими імперськими амбіціями.

Протягом багатьох років відносини між Україною та Швейцарською Конфедерацією визначали стабільність і динамізм. Тим не менш, зміцнення цього зв'язку та розширення масштабів співпраці має вирішальне значення в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 28 березня 2019 р.). Львів: НУ ЛП. – 200 с.
2. Аношина Н.Г. Постійний нейтралітет у міжнародному праві: приклад Швейцарії // Право України. 2006. №10. С. 141–145.
3. Бараш Ю. Н., Їжак О. І., Мерніков Г. І. Європейський нейтралітет і невизначеність України. Дніпро: ДФ НІСД, 2020.
4. Рудніцький І. А., Грицай П. М., Голопатюк Л.С., Горбатюк А. О. Вплив політики нейтралітету європейських нейтральних країн на трансформацію завдань військового співробітництва їх збройних сил // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. № 1. С. 82–89.
5. Швейцарія: сусідство з ЄС теж завдає проблем. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/07/30/7036417/>
6. Договірні – правова база між Україною та Швецією. Посольство України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтенштейн (за сумісництвом). // Посольство України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтенштейн (за сумісництвом). URL: <https://switzerland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/373-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-shvejcarijeju>. (дата звернення: 16.06.2023).
7. Чекаленко Л. Д. Позаблоковість чи нейтралітет: європейський досвід / Л. Д. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2019. – № 7. – С. 16.
8. Дирда А. О. Особливості формування нейтралітету у зовнішній політиці європейських країн // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 125, Ч. 1. С. 53–66.
9. Економіка. Валютне цунамі у Швейцарії: Берн більше не намагається підтримати євро, що слабшає. // УКРАЇНСЬКА ПРАВДА. URL:

<http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2015/01/20/7055714/>.

(дата

звернення: 16.06.2023).

10. Ерднієва О. В. Принцип нейтралітету в зовнішній політиці Швейцарії // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія: Історія. 2014. Т. 241, Вип. 229. С. 74–79.

11. За невеликий в історичному вимірі проміжок часу ми успішно вибудували повноцінну систему зв'язків із Швейцарією – посол. Інтерфакс-Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/120336.html>.

12. Конституційне право зарубіжних країн / За заг. ред. В.О. Ріяки, 2-е вид., допов. і перероб. К. : Юрінком Інтер, 2014. 544 с

13. Левчук К. В Швейцарии усиливается евроскептицизм // Швейцария деловая. URL: <https://business-swiss.ch/2017/05/evroskeptitsizm-v-shvejtsarii/>

14. Манжола В. А., Вдовенко В. М. Нейтралітет та позаблоковість у європейській системі міжнародних відносин: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. 162 с.

15. Мельник О., В. Клименко. Нейтралітет у євроатлантичному вимірі: історія і сучасність // Національна безпека і оборона. 2012. № 2-3. С. 38-44.

16. Міжнародне гуманітарне право. Конспект лекцій. – К.: МО України, 2014. – 201 с.

17. Основи конституційного права Швейцарії // Studme.com.ua. URL: https://stud.com.ua/179981/pravo/osnovi_konstitutsiynogo_prava_shveysariyi

18. Політичні відносини між Україною та Швецією. // Посольство України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтенштейн (за сумісництвом). URL: <https://switzerland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/366-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-shvejcarijeju>

19. Потехін О.В. Нейтралітет і позаблоковість: про альтернативи військово-політичному союзу // ЄвроАтлантика. 2020. № 3. 23 с.

20. Рудько С.О. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник із курсу. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – 412 с.
21. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні. OSCE. URL: <https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine>
22. Україна та Швейцарія підписали низку двосторонніх документів. Президент України. Володимир Зеленський. Офіційне Інтернет – представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-shvejcariya-pidpisali-nizku-dvostoronnih-dokumen-6233>.
23. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта.— Київ, 2021.— 344 с.
24. Українсько-швейцарські відносини: актуальний стан та перспективи розвитку. Adastra. URL: <https://adastra.org.ua/blog/ukrayinsko-shvejcarski-vidnosini-aktualnij-stand-ta-perspektivi-rozvitku>
25. Goetschel L., Bernath M. and Schwarz D. Swiss foreign policy: foundations and possibilities. Psychology Press, 1900. 224 p.
26. Schaffhauser Bürgern liegt das Abstimmen im Blut // https://www.swissinfo.ch/ger/direktedemokratie/schauplatz-schweiz-2-_in-schaffhausen-liegt-das-abstimmen-im-blut/42254970
27. Goetschel L., Bernath M., Schwarz D. Swiss Foreign Policy: Foundations and Possibilities, 2004. Berne. 224 p.
28. Ammann, K., Schaufelberger, P. How neutral is Switzerland, really? Swissinfo.ch. Retrieved from. URL: https://www.swissinfo.ch/eng/focus-page-foreign-policy_how-neutral-is-switzerland--really-/45810276.
29. Breiding R. J. Swiss Made: The Untold Story Behind Switzerland's Success. – Profile Books, 2013. – 416 p.
30. Clive H. Church, Randolph C. Head The Politics and Government of Switzerland. – Cambridge, 2013. – 324 p.

31. Erdniieva, O. The Principle of Neutrality in Switzerland's Foreign Policy. [In Ukrainian]. Proceedings of the Petro Mohyla Black Sea State University, the Branch of the Kyiv-Mohylian Academy, Seria: History, 241 (229), 74–79.
32. Linder W. Swiss democracy: Possible Solutions to Conflict in Multicultural Societies. – N. Y., 2010. – 272 p
33. Novaković I. Neutrality in Europe in the XXI century and the Case of Serbia // ISAC Fund. – URL: http://www.academia.edu/1875967/Neutrality_in_Europe_in_the_21st_century_and_the_Case_of_Serbia (дата звернення: 19.05.2023)
34. Neutrality remains a core principle. – URL: <http://www.swissinfo.ch/eng/neutrality-remains-a-core-principle/291974>.
35. Federal Constitution of the Swiss Confederation. Retrieved from. URL: <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1999/404/20210101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1999-404-20210101-en-pdf-a.pdf> (дата звернення: 19.05.2023)
36. Fahrni D. An Outline History of Switzerland. From the Origins to the Present Day. Zürich, 2003. 135 p.
37. Trampusch Ch., Mach A. Switzerland in Europe: Continuity and Change in the Swiss Political Economy. – N.Y., 2011. – 244 p.
38. White Paper on Neutrality. Annex to the Report on Swiss Foreign Policy for the Nineties of 29 November 1993. Center for Security Studies. Retrieved from. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/14853/rp_931129_neut1993_e.pdf (дата звернення: 21.05.2023) – 29 p.
39. J. Gabriel, Fischer T. Swiss Foreign Policy, 1945-2022 – Zürich, 2003. – 226 p.
40. A. Ellermann. The Comparative Politics of Immigration – Vancouver, 2021. – 435 p.
41. Foreign policy // Federal Department of Foreign Affairs FDFA // URL: <https://www.fdfa.admin.ch/eda/en/home.html> (дата звернення: 03.06.2023)

42. XVI міжнародній науково-технічній конференції «ABIA-2023» (м. Київ, 20 квітня 2023 року) // URL: <https://conference.nau.edu.ua/index.php/AVIA/AVIA2023/paper/view/9732/7810> (дата звернення: 10.06.2023)

43. Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: Матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 травня 2023 р.). Київ, 2023. С. 204 - 206.

ДОДАТКИ

Додаток А

(укладено автором на основі матеріалів з Federal Department of Foreign Affairs FDFA [41])

Політичні відносини між Україною та Швейцарією Хронологія двосторонніх контактів

Швейцарська Конфедерація визнала незалежність України 23 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини встановлено 6 лютого 1992 року шляхом обміну листами між міністрами закордонних справ.

Посольство Швейцарії в Україні відкрито у липні 1992 року; Посольство України у Швейцарії — у лютому 1993 року.

За період Незалежності України налагоджено відносини у політичній, торговельно-економічній, науково-технічній, освітній, культурній, гуманітарній, правоохоронній, військовій і військово-технічній та інших сферах, сформовано належну договірно-правову базу співробітництва, отримано значну фінансову та технічну допомогу від швейцарської сторони в рамках відповідних проектів тощо.

Перший офіційний візит Президента України Л.Д.Кучми до Швейцарії відбувся 22 березня 1996 р.

Цій події передував візит в Україну керівника Федерального департаменту закордонних справ Швейцарської Конфедерації Ф.Котті 15-16 січня 1996 р.

23-26 січня 1997 р. відбувся перший офіційний візит до Швейцарії Міністра закордонних справ України Г.Й.Удовенка.

У 1997 р. відбувся перший офіційний візит в Україну Федерального радника, керівника Федерального департаменту національної економіки Швейцарії.

29-30 жовтня 2000р. Україну відвідав з офіційним візитом керівник Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії Й.Дайсс.

18-19 березня 2003 р. відбувся робочий візит Прем'єр-міністра України до Швейцарії та переговори з Президентом Конфедерації. У цьому ж році відбулися візити в Україну Віце-президента Швейцарії, керівника Федерального департаменту юстиції і поліції, а також Державного секретаря економіки Швейцарії у супроводі делегації швейцарських бізнесменів.

У січні 2005 р. в рамках Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) в Давосі відбулася протокольна зустріч Президента України В.А.Ющенко з Федеральним президентом Швейцарії С.Шмідом.

22-25 червня 2005 р. здійснено робочий візит до України Федерального радника, керівника Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії М.Кальмі-Рей.

14-15 травня 2009 р. відбувся офіційний візит Президента України В.А.Ющенко до Швейцарії.

18 грудня 2009 р. Міністр закордонних справ України П.О.Порошенко здійснив робочий візит до Швейцарії, в рамках якого, зокрема, взяв участь у церемонії відкриття пам'ятника українському письменнику Миколі Гоголю у місті Веве.

25 лютого 2010 р. Президент Швейцарії М.Кальмі-Рей взяла участь в інавгурації Президента України.

24 червня 2010 р. відбулася зустріч Міністра закордонних справ України К.І.Грищенка з Президентом Швейцарії Д.Лойтхард у м.Рейк'явік (Ісландія). Підписано Угоду про вільну торгівлю між Україною та ЄАВТ.

19 квітня 2011 р. Президент Швейцарії М.Кальмі-Рей відвідала Київ в рамках заходів до 25-х роковин Чорнобильської катастрофи. У тому ж році відбулися зустрічі президентів України та Швейцарії у Давосі (січень) і в рамках чергової сесії ГА ООН у Нью-Йорку (вересень).

На початку 2014 року відбулися зустрічі Прем'єр-міністра України (24 січня, Давос) і Президента України (7 лютого, Сочі) з Президентом Швейцарії, керівником ФДЗС і Діючим головою ОБСЄ Д.Буркхальтером.

14 квітня 2014 р. Д.Буркхальтер відвідав Україну в якості Діючого голови ОБСЄ, а 7 червня 2014 р. взяв участь у церемонії інавгурації Президента П.О.Порошенка.

22 січня 2016 р. відбулися зустріч Президента України П.О.Порошенка з Президентом Швейцарії, керівником Федерального департаменту економіки, освіти і досліджень Й.Шнайдер-Амманном, а також коротка бесіда з Головою Національної Ради Швейцарії К.Марквальдер в рамках ВЕФ у Давосі.

17 січня 2017 р. в рамках ВЕФ у Давосі відбулася зустріч Президента України П.О.Порошенка з Президентом Швейцарії, керівником Федерального департаменту доквілля, транспорту, енергетики і зв'язку Д.Лойтхард.

27 лютого 2017 р. відбулася зустріч Міністра закордонних справ України П.А.Клімкіна з Федеральним радником, керівником ФДЗС Д.Буркхальтером в рамках сегменту високого рівня 34-ї сесії Ради ООН з прав людини у Женеві.

5-7 червня 2017 р. керівник Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії Д.Буркхальтер здійснив робочий візит в Україну, в ході якого був прийнятий Президентом України П.О.Порошенком та провів переговори з Міністром закордонних справ України П.А.Клімкіним, а також відвідав Схід України (Маріуполь).

7 грудня 2017 р. відбулася зустріч Міністра закордонних справ України П.А.Клімкіна з Федеральним радником, керівником ФДЗС І.Кассісом в рамках міністерського засідання ОБСЄ у Відні.

25 січня 2018 р. пройшли зустрічі Президента України П.О.Порошенка з Президентом Швейцарії А.Берсе і Міністра закордонних справ України П.А.Клімкіна з Федеральним радником, керівником ФДЗС І.Кассісом в рамках ВЕФ у Давосі.

24 січня 2019 р. Президент України П.О.Порошенко провів зустріч з Президентом Швейцарії У.Маурером в рамках ВЕФ у Давосі.

25 вересня 2019 р. Міністр закордонних справ України В.В.Пристайко провів зустріч з Федеральним радником, керівником ФДЗС І.Кассісом в рамках сегменту високого рівня 74-ї сесії ГА ООН у Нью-Йорку.

22 січня 2020 р. Президент України В.О.Зеленський зустрівся з Президентом Швейцарії С.Соммаругою в рамках ВЕФ у Давосі.

9 березня 2020 р. Голова Верховної Ради України Д.О.Разумков зустрівся з Президентом Швейцарії С.Соммаругою в рамках офіційного візиту до Швейцарської Конфедерації.

25 березня 2020 р. Президент України В.О.Зеленський провів телефонну розмову з Президентом Швейцарії С.Соммаругою.

6 травня 2020 р. Прем'єр-міністр України Д.А.Шмигаль мав телефонну розмову з Федеральним радником, керівником ФДЗС Швейцарії І.Кассісом.

15 травня 2020 р. Прем'єр-міністр України Д.А.Шмигаль провів телефонну розмову з Віце-президентом, Федеральним радником, керівником Федерального департаменту економіки, освіти та досліджень Швейцарії Г.Пармеліном.

20-23 липня 2020 р. відбувся перший в історії двосторонніх відносин державний візит Президента Конфедерації С.Соммаруги в Україну.

21 липня 2020 р. відбулися зустрічі Голови Верховної Ради України Д.О.Разумкова та Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала з Президентом Швейцарії С.Соммаругою в рамках державного візиту лідера Конфедерації в Україну.

30 березня 2021 р. Міністр закордонних справ України Д.І.Кулеба провів телефонну розмову з Федеральним радником, керівником ФДЗС Швейцарії І.Кассісом.

7 липня 2021 р. – зустріч Президента України В.О.Зеленського з Віце-президентом, Федеральним радником, керівником ФДЗС Швейцарії І.Кассісом на полях ІV Конференції з питань реформ в Україні у Вільнюсі.

8 липня 2021 р. – зустріч Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала та Міністра закордонних справ України Д.І.Кулеби з Віце-президентом, Федеральним радником, керівником ФДЗС Швейцарії І.Кассісом на полях ІV Конференції з питань реформ в Україні у Вільнюсі.

27-29 жовтня 2021 р. – офіційний візит Віце-президента, керівника ФДЗС Швейцарії І.Кассіса в Україну.

10 січня 2022 р. – телефонна розмова Президента України В.О.Зеленського з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

26 лютого 2022 р. – телефонна розмова Президента України В.О.Зеленського з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

10 березня 2022 р. – телефонна розмова Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

12 квітня 2022 р. – телефонна розмова Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

30 квітня 2022 р. – телефонна розмова Президента України В.О.Зеленського з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

29 червня 2022 р. – телефонна розмова Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала з Президентом Швейцарії І.Кассісом.

4-5 липня 2022 р. – робочий візит Прем'єр-міністра України Д.А.Шмигала до Швейцарії з метою участі у Міжнародній конференції з питань відновлення України.

19-21 жовтня 2022 р. – офіційний візит Президента Швейцарії І.Кассіса в Україну.

Міжпарламентське співробітництво

Успішно розвивається міжпарламентське співробітництво, свідченням чого є обмін візитами парламентських делегацій (1992, 1993, 1997, 2001, 2002, 2010, 2013, 2016, 2020, 2021 та 2022 рр.).

7-9 червня 2011 р. відбувся офіційний візит Голови Верховної Ради України В.М.Литвина до Швейцарської Конфедерації.

3-5 липня 2013 р. відбувся офіційний візит в Україну Голови Ради Кантонів Швейцарії Ф.Ломбарді.

6-8 вересня 2016 р. Україну відвідала з візитом Голова Національної Ради Швейцарії К.Марквальдер.

9-10 березня 2020 р. Швейцарську Конфедерацію з офіційним візитом відвідав Голова Верховної Ради України Д.О.Разумков. Делегація Верховної Ради України стала першою іноземною делегацією, прийнятою Федеральними Зборами Швейцарії 51-го скликання.

22-25 серпня 2021 р. відбувся офіційний візит в Україну Голови Національної Ради Федеральних Зборів Швейцарії А.Ебі.

27 квітня 2022 р. – Голова Національної Ради Федеральних Зборів Швейцарії І.Келін разом з головами Собранія Північної Македонії Т.Джафері та Сенату Парламенту Румунії Ф.Кицу здійснила візит солідарності в Україну.

4-5 липня 2022 р. – робочий візит Голови Верховної Ради України Р.О.Стефанчука до Швейцарії з метою участі у Міжнародній конференції з питань відновлення України.

25 жовтня 2022 р. – зустріч Голови Верховної Ради України Р.О.Стефанчука з Головою Національної Ради Федеральних Зборів Швейцарії І.Келін на полях Першого парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у Загребі.

В законодавчих органах обох країн функціонують міжпарламентські групи дружби.

Додаток В. Таблиця.

Укладання договорів	Співробітництво у сфері торгівлі, інвестиції, транспорт	Договір про вільну торгівлю між Україною та Швейцарією (2011), звіти про торговельно-економічне співробітництво, статистика торгівлі
Політичні зустрічі	Зустріч президента України В. Зеленського з федеральним президентом Швейцарії Г. Пармі (2022)	Протоколи зустрічей, офіційні заяви, дипломатичне листування, прес-конференції
Обмін посольствами	Відкриття посольства України у Швейцарії (1992), зустрічі посольських представників	Дипломатичні ноти, прес-релізи, офіційні заяви
Співпраця у міжнародних організаціях	Участь України та Швейцарії у проектах ООН щодо боротьби зі зміною клімату	Документи ООН, резолюції, звіти про співпрацю у міжнародних організаціях, прес-релізи
Політичні заяви	Виступи політиків про дружбу та співпрацю між Україною та Швейцарією	Інтерв'ю з політиками, виступи на заходах, офіційні заяви
Економічні санкції	Зняття Швейцарією економічних санкцій щодо України (2017)	Заяви уряду Швейцарії, звіти про економічний вплив санкцій, прес-релізи
Реакція громадськості	Думки та реакції громадян та експертів на українсько-швейцарські відносини	Соціальні медіа, опитування громадської думки, аналітичні статті, суспільні дебати